

EL TEMPS A PRESÓ AFECTA O INFLUEIX EN LA DECISIÓ DE COMETRE UN DELICTE?

ESCOLA CLÀSSICA. TEORIA DE L'ELECCIÓ RACIONAL

Marina Pascual Pérez

Tutor: Daniel Varona Gómez

Doble grau en Dret i Criminologia

Universitat de Girona. Facultat de dret

Curs 2021 – 2022

RESUM

Aquest treball de final de grau pretén aplicar o posar en pràctica una de les teories criminològiques etiològiques bàsiques. Es tracta de la Teoria de l'Elecció Racional (coneguda com a TER), la qual ve a ser una actualització de l'anterior Escola Clàssica. Així doncs, el treball té l'objectiu d'exposar i fer una revisió o anàlisi d'aquestes teories criminològiques però no només a nivell teòric sinó que vol anar un pas més enllà, comprovant si les premisses de la Teoria de l'Elecció Racional es compleixen. Per poder dur a terme aquesta tasca em basaré en un dels delictes regulats al Codi Penal. Concretament, el delicte del tràfic de drogues, previst i penat a l'article 368 CP.

El 2010 el Codi Penal va patir una reforma en la qual es va modificar la pena associada al delicte de tràfic de drogues. Així és que, la penalitat associada a aquest en la modalitat de substàncies que causen greu dany a la salut es va veure rebaixada, passant d'una pena privativa de llibertat de 3 a 9 anys (anterior a la reforma del 2010) a una pena màxima de 3 a 6 anys de presó (post reforma). D'aquesta manera, el treball pretén analitzar o comprovar si es compleixen les bases i premisses de la Teoria de l'Elecció Racional a partir d'aquesta reducció de la pena privativa de llibertat pel delicte de tràfic de drogues.

El que es trobarà en aquest treball és una comparació dels delictes de tràfic de drogues comesos anteriors al 2010 respecte tots aquells comesos a partir del mateix any, és a dir, post reforma. Així es podrà observar si s'ha produït algun canvi en la tendència d'aquest delicte al veure's rebaixada la pena privativa de llibertat associada al mateix.

PARAULES CLAU: Escola Clàssica, Teoria de l'Elecció Racional, delicte de tràfic de drogues, penalitat, Codi Penal, reforma 2010.

ABSTRACT

This end-of-degree work aims to implement or implement one of the basic etiological criminological theories. It is the Theory of the Rational Choice (known as TER), which is an update of the previous Classical School. Thus, the work aims to expose and review these criminological theories, but not only theoretically, but also wants to go one step further, checking whether the premises of the Theory of the Rational Choice are met. In order to be able to carry out this task, I will build on one of the offences regulated in the Penal Code. Specifically, the crime of drug trafficking, which is provided for and punished in Article 368 CP.

In 2010 the Penal Code underwent a reform in which the penalty associated with the crime of drug trafficking was changed. Thus, the penalty associated with it in the form of substances that cause serious health damage was reduced, from a custodial sentence of 3 to 9 years (pre-reform

2010) to a maximum penalty of 3 to 6 years in prison (post-reform). In this way, the work is intended to analyse or check whether the basis and premises of the Theory of the Rational Choice are met from this reduction in the custodial penalty for the crime of drug trafficking.

What will be found in this work is a comparison of the drug-trafficking offences committed prior to 2010 compared to all those committed from the same year, that is, post-reform. It will be possible to observe whether there has been any change in the trend of this crime, since the private penalty of freedom associated with it has been reduced.

KEYWORDS: Classical School, Theory of Rational Choice, crime of drug trafficking, criminality, criminal code, reform 2010.

ÍNDEX

1.	INTRODUCCIÓ	5
1.1.	PREGUNTA D'INVESTIGACIÓ, OBJECTIUS I MARC TEÒRIC.....	5
1.2.	METODOLOGIA	7
1.3.	ESTRUCTURA.....	9
2.	EL DELICTE DE TRÀFIC DE DROGUES.....	10
3.	REFORMA DEL CODI PENAL DEL 2010	11
4.	ESCOLA CLÀSSICA. TEORIA DE L'ELECCIÓ RACIONAL (TER).....	13
5.	FONTS EMPRADES	17
5.1.	DADES OFICIALS.....	19
5.1.1.	PERÍODE 2000 – 2010.....	21
5.1.2.	PERÍODE 2011 – 2020.....	25
5.2.	ENQUESTES EUROPEES I NACIONALS	29
5.2.1.	OBSERVATORI ESPANYOL DE DROGUES I ADDICCIONS	29
5.2.2.	OBSERVATORI EUROPEU DE LA DROGA I LES TOXICOMANIES	39
6.	CONCLUSIONS.....	43
7.	BIBLIOGRAFIA.....	48

1. INTRODUCCIÓ

1.1. PREGUNTA D'INVESTIGACIÓ, OBJECTIUS I MARC TEÒRIC

Puc dir que aquest treball sorgeix a partir d'una pregunta bastant general que em plantejo en un cert moment de la carrera quan tinc l'oportunitat d'estudiar les diferents teories criminològiques etiològiques que existeixen. La pregunta és la següent: el temps a presó afecta o influeix en la presa de decisió de cometre un delictes? I per altra banda, el temps a presó es pot considerar un element que provoca un efecte dissuassori? A través d'aquesta pregunta de caire més general, mica en mica va prenent forma el meu objectiu del treball de final de grau, fins a arribar a la pregunta d'investigació concreta.

Des de la criminologia i a través de les teories criminològiques etiològiques s'ha intentat respondre la pregunta: per què les persones delinqueixen? Cada teoria ho ha fet d'acord amb uns principis i proporcionant uns criteris, unes bases i premisses diferents. Cada teoria ha intentat donar resposta a través de diferents enfoc, de diferents perspectives i dotant d'importància a diferents elements o factors que poden influir a l'hora de cometre un delictes. Així doncs, trobem multitud de teories criminològiques que s'han anat desenvolupant al llarg del temps. Exemples d'aquestes en són l'Escola de Chicago, la Teoria de l'Aprenentatge, la Teoria de l'Associació Diferencial, l'Escola Clàssica, la Teoria Positivista, la Teoria de l'Elecció Racional, la Teoria de les Activitats Rutinàries, la Teoria de les Subcultures, etc. De totes aquestes, per tal de dur a terme el treball i així, poder respondre a la pregunta d'investigació que em sorgeix, conformaran el meu marc teòric l'Escola Clàssica i la Teoria de l'Elecció Racional.

En primer lloc, a grans trets i a mode d'introducció, la Teoria de l'Elecció Racional, també coneguda com a TER, defensa que les persones prenem les decisions en base a una avaluació cost – benefici, és a dir, prenem les decisions de manera racional d'acord amb les nostres preferències personals¹. Per tant, d'acord amb aquesta teoria es prendrà la decisió de cometre un delictes o no una vegada hagi transcorregut un procés de decisió i realització d'eleccions en base a una avaluació dels costos i els beneficis que poden sorgir. Quan els beneficis de cometre el delictes siguin majors que els costos o bé, quan els beneficis no siguin perjudicials, podem dir que el delictes es durà a terme; mentre que, per contra, si els costos són majors, la decisió de cometre el delictes quedarà, possiblement, diluïda.

---

¹ Soto Urpina, C. (2015). La prevención situacional: bases teóricas de fundamento criminológico. *Iter Criminis. Criminología y criminalística*. Nº 15. Extret de: [\(31\) LA PREVENCIÓN SITUACIONAL: BASES TEÓRICAS DE FUNDAMENTO CRIMINOLÓGICO | Carles Soto - Academia.edu](#)

Pel que fa a l'Escola Clàssica, aquesta es pot relacionar amb la Teoria de l'Elecció Racional ja que també parteix de la base que els éssers humans actuem d'acord amb el nostre propi interès i per tant, les persones som éssers racionals que busquem allò més avantatjós per a nosaltres mateixos. L'Escola Clàssica aposta per un càstig ràpid i argumenta que és aquest l'element més efectiu per a aconseguir un efecte dissuassori a l'hora de cometre els delictes. Per tant, des de l'Escola Clàssica no es creuen útils els càstigs llargs i cruels sinó que allò important és que aquests siguin ràpids i certs.

Per a l'elaboració d'aquest treball juguen un paper rellevant les teories criminològiques però el que m'interessa no només és fer un anàlisi teòric de les mateixes, sinó que vull anar un pas més enllà. El meu objectiu és fer un estudi, analitzar aquestes teories de manera més pràctica per a poder comprovar posteriorment, si es compleixen les premisses i bases de les que parteixen les seves explicacions. D'aquesta manera, per a poder dur a terme aquest estudi, el que faré serà centrar-me en un sol delicte del Codi Penal ja que aquest és molt extens i conté una pluralitat i varietat de conductes il·legals abundants. El meu enfoc doncs, d'entre tots els delictes existents en aquest codi, es dirigirà al delicte del tràfic de drogues, regulat i tipificat a l'article 368 CP. Aquest article fa referència al tipus bàsic o objectiu del delicte.

El motiu pel qual em centro en aquest delicte i no en un altre és perquè primerament, em crida especialment l'atenció ja que considero que és un delicte que ens toca de molt a prop, i que encara que sigui invisible a ulls de molts de nosaltres, és una conducta que està en constant exercici i en contacte amb la nostra societat. I per altra banda, en quant a un aspecte més objectiu, degut a la reforma que es va produir l'any 2010 en el Codi Penal, la qual va afectar a aquest delicte modificant les seves penes. Amb aquesta reforma el delicte del tràfic de drogues tipificat a l'article 368 CP en la seva modalitat de substàncies que causen greu dany a la salut, va veure rebaixada la seva pena associada. Es va passar d'una pena privativa de llibertat abans de la reforma, de 3 a 9 anys, a una pena de presó màxima de 3 a 6 anys, posterior a la modificació del Codi Penal. Així, considero que aquest canvi em serveix com a línia divisòria per a poder comparar, marcar un abans i un després i així, poder respondre la pregunta que presento en aquest treball.

D'aquesta manera, arribem a la pregunta d'investigació que pretenc respondre a través d'aquest treball, la qual és: Abans del 2010, el delicte de tràfic de drogues regulat a l'article 368 CP per a les substàncies o productes causants de greu dany a la salut era castigat amb pena de presó de 3 a 9 anys. A través de la reforma, aquesta pena queda reduïda a un límit màxim de 3 a 6 anys. Així, tenint en compte aquesta modificació de la pena privativa de llibertat associada a aquest delicte i d'acord amb l'Escola Clàssica i la Teoria de l'Elecció Racional, es cometen més delictes del tipus de l'article 368 CP degut a que la pena imposada s'ha vist reduïda després de la modificació del Codi Penal? O, pel contrari, el fet d'haver rebaixat la pena no ha causat cap impacte en la presa

de decisió respecte de si cometre aquest delictes o no? D'alguna manera, el temps a presó produeix un efecte dissuassori?

1.2. METODOLOGIA

Així doncs, una vegada delimitat el marc teòric del qual em serviré, el que seguidament necessito per a poder respondre la pregunta d'investigació que plantejo, és un mètode, és a dir, una garantia de científicitat de la meua resposta a través de l'aplicació d'una sèrie d'idees i eines per així, posteriorment aconseguir una aproximació sistemàtica de la realitat². En aquest cas, em serviré del positivisme. D'acord amb aquest mètode, el que pretenc amb el treball és establir unes relacions de causa i efecte entre determinades variables o grups de variables. D'aquesta manera, i traslladant-ho a l'àmbit de la meua investigació, vull poder determinar la relació de causa i efecte o la possible correlació que s'estableix entre les següents variables: el temps a presó i la decisió de cometre un cert delictes o no. Es pot observar que, per al positivisme és molt important tant la idea de variable com la idea de causalitat. Així, quan parlo de variables haig de poder distingir entre variables independents i variables dependents les quals depenen de la investigació o hipòtesi que em puc plantejar. En el cas d'aquest treball i tenint en compte les teories mencionades anteriorment, és a dir, l'Escola Clàssica i la Teoria de l'Elecció Racional, la hipòtesi podria quedar reduïda de la següent manera o d'acord amb la següent estructura: “*a menor temps a presó, més probabilitat de cometre un delictes*” o bé, “*a major temps a presó, més dissuasió a l'hora de cometre un delictes*”. En aquest cas, recordo que parlo del delictes de tràfic de drogues.

Seguint amb la forma de produir coneixement, i degut que em serveixo d'un mètode positivista, el model que seguiré serà un model deductiu³, és a dir, un model que parteix de quelcom general i va cap a allò més concret. Un model que parteix d'una teoria a partir de la qual n'he extret una hipòtesi, i n'operacionalitzaré els conceptes claus en variables que poden ser quantificades i amb el resultat que n'obtingui podré tornar a la teoria per així, acceptar-la o rebutjar-la. En el cas concret que m'ocupa, parteixo com ja he dit anteriorment, de la Teoria de l'Elecció Racional principalment, encara que, sense deixar de banda l'Escola Clàssica, de les quals sorgeix la meua hipòtesi o objectiu principal del treball: comprovar si es compleixen les bases o premisses d'ambdues teories criminològiques. Dit d'una altra manera, el que pretenc amb la investigació és

---

² González Sánchez, I. (2018). *Guía para la elaboración de trabajos de investigación en Criminología*. Programa innovació docent i de millora de la qualitat de docència de la Facultat de Dret.. Extret de: [Guia-trabajo-investigacion-criminologia.pdf \(udg.edu\)](#).

³ Abreu, J. L. (2014). El método de la investigación Research Method. *Daena: International Journal of Good Conscience*, 9(3), 195-204. Extret de: [A17.9\(3\)195-204.pdf \(spentamexico.org\)](#)

determinar si el temps a presó és un factor o element que es té en compte a l'hora de cometre un delict i si per tant, aquest temps a presó serveix com a element dissuassori per a la població.

Finalment, per a dur a terme un bon treball d'investigació, el que també cal determinar és la tècnica d'investigació, és a dir, aquelles eines que em serviran i em permetran descobrir allò que m'interessa per a poder respondre a la meua pregunta. En aquest sentit, es distingeixen dues grans tècniques: les tècniques quantitatives i les tècniques qualitatives. Les qualitatives son aquelles tècniques que eviten les quantificacions i per això es pot dir que son investigacions sense medicació. És per aquest motiu, que per poder dur a terme la meua investigació, les tècniques que em resultaran més adequades no seran les qualitatives sinó que seran les tècniques quantitatives, per tant, aquelles a través de les quals es recullen i analitzen dades quantitatives sobre variables. A més a més, dir que les tècniques quantitatives son tècniques que casualment, encara que no necessàriament, tenen certa associació amb les metodologies positivistes (metodologia de la qual em pretenc servir en aquesta investigació)⁴.

Dins de totes les tècniques existents possibles i més concretament, dins de les tècniques quantitatives (que son les que em seran útils per a dur a terme el meu treball), em semblen les més encertades per a poder respondre la pregunta d'investigació plantejada, les estadístiques oficials. Aquestes son un tipus d'informació o de dades que no puc elaborar jo mateixa degut a la complexitat que suposen però sí que puc accedir-hi a través de les fonts oficials proporcionades pels organismes oficials d'estadístiques, siguin aquests europeus, estatals, autonòmics, provincials, etc. Les estadístiques oficials es podria dir que constitueixen la font d'informació principal en criminologia però tot i així, haig de tenir present que les estadístiques en aquest camp son bastant pobres, per la qual cosa se'm poden presentar insuficients per a la recopilació de dades d'aquest treball. A més a més, cal tenir present a l'hora de consultar dades, el que en criminologia se'n denomina "*la xifra negra de la delinqüència*". Aquest terme fa referència a la zona de la delinqüència que és ignorada per complet i que per tant, no apareix reflectida a les estadístiques, podent ser només l'objecte de càlculs més o menys aproximats⁵. Així doncs, tenint en compte aquests petits obstacles que se'm poden presentar a l'hora de dur a terme l'anàlisi o l'estudi de dades, preveig la possibilitat d'accedir a una altra de les tècniques quantitatives existents per a poder complementar la informació necessito. Aquesta altra tècnica és l'ús de les enquestes.

Les enquestes son, com he dit, una altra de les tècniques quantitatives importants. A través d'aquestes, puc quantificar algunes opinions i actituds i alhora, establir relacions entre variables.

---

⁴ González Sánchez, I. (2018). *Guía para la elaboración de trabajos de investigación en Criminología*. Programa innovació docente i de millora de la qualitat de docència de la Facultat de Dret.. Extret de: [Guia-trabajo-investigacion-criminologia.pdf \(udg.edu\)](#).

⁵ Casullo, F. M., & Caro, P. (2017). *¿Qué es la cifra negra?*. Ciclo de Encuentros de Divulgación Matecharlas. Extret de: [Cifra Negra.pdf \(unrn.edu.ar\)](#).

Però no només això, sinó que a més a més, puc fer afirmacions que vagin més enllà de les dades de les quals dispo i establir així, que aquestes afirmacions son generalitzables. En efecte, les enquestes son un procediment que permet explorar i obtenir aquella informació d'un número considerable de persones a les quals no arribaria només a través de les estadístiques. Les enquestes, així mateix, em permeten explorar l'opinió pública i valors vigents en una societat, temes de significació científica i d'importància en les nostres societats, entre d'altres. Les enquestes es poden dur a terme a diferents grups o mostres de població; per exemple, en àmbit criminològic, es poden realitzar a les víctimes dels delictes, als cossos de policia o seguretat de l'estat, als mateixos delinqüents⁶, etc. Malgrat això, cal dir que m'enfoco en el delicte de tràfic de drogues, el qual es configura com a delicte de perill abstracte i alhora, amb un bé jurídic protegit col·lectiu, que és la salut pública. A més a més, el delicte del tràfic de drogues ha estat configurat en varies ocasions com un delicte sense víctima. Tractant-se doncs, d'un delicte d'aquesta tipologia, això suposa que només cal que la conducta sigui perillosa en general per a algun bé jurídic, encara que no s'arribi a posar en perill de lesió immediata o pròxima⁷. Amb això vull dir que, no es requereix expressament l'efectiva situació de perill sinó que el fonament del seu càstig és que suposi un perill. És per aquest motiu que no podré emprar enquestes de victimització, per exemple, ja que difícilment es podran trobar víctimes directes del delicte que responguin a les enquestes però sí, per contra, puc fer ús d'aquelles dirigides a la policia o als consumidors de drogues, així com aquelles dirigides a la població en general, les quals pretenen mostrar certes tendències o prevalences respecte el tràfic i consum de drogues.

1.3. ESTRUCTURA

Una vegada exposada la meva pregunta d'investigació, els meus objectius, la metodologia a partir de la qual em serviré, mètodes, models i tècniques, ja puc començar a desenvolupar el treball de fi de grau. Primerament, començaré amb l'explicació del delicte de tràfic de drogues tal com es troba regulat actualment en el Codi Penal. Seguidament, faré referència a la reforma que es va produir l'any 2010 en el mateix Codi Penal any i comentaré quins canvis va suposar aquesta reforma respecte el delicte que m'interessa, és a dir, el delicte de tràfic de drogues. Una vegada amb el delicte del tràfic de drogues i la breu reflexió en quant a la seva evolució, a continuació em centraré en les dues teories que relacionen aquest treball, l'Escola Clàssica i la Teoria de

---

⁶ González Sánchez, I. (2018). *Guía para la elaboración de trabajos de investigación en Criminología*. Programa innovació docent i de millora de la qualitat de docència de la Facultat de Dret.. Extret de: [Guia-trabajo-investigacion-criminología.pdf \(udg.edu\)](#).

⁷ Cerezo Mir, J. (2002). Los delitos de peligro abstracto en el ámbito del derecho penal del riesgo. *Revista de derecho penal y criminología*. 2ª Época, nº 10, 47-72. Extret de: [03cere47 \(uned.es\)](#).

l'Elecció Racional. També hi constaran les estadístiques i enquestes consultades i finalment, analitzaré les dades obtingudes i la informació extreta de les estadístiques oficials i enquestes per a poder concloure amb els resultats de la investigació, per tal de poder acceptar o rebutjar les premisses d'ambdues teories.

2. EL DELICTE DE TRÀFIC DE DROGUES

Actualment trobem el delicte de tràfic de drogues regulat en el Llibre II, Títol XVII, Capítol III del Codi Penal. Aquest forma part dels denominats “*Delictes contra la seguretat col·lectiva*” i dins d'aquests, dels “*Delictes contra la salut pública*”. Així, el delicte de tràfic de drogues i els seus relatius estan tipificats als articles 368 a 378 CP, però concretament, el tipus bàsic o objectiu es troba regulat a l'article 368 CP:

“Los que ejecuten actos de cultivo, elaboración o tráfico, o de otro modo promuevan, favorezcan o faciliten el consumo ilegal de drogas tóxicas, estupefacientes o sustancias psicotrópicas, o las posean con aquellos fines, serán castigados con las penas de prisión de tres a seis años y multa del tanto al triplo del valor de la droga objeto del delito si se tratare de sustancias o productos que causen grave daño a la salud, y de prisión de uno a tres años y multa del tanto al duplo en los demás casos.

No obstante lo dispuesto en el párrafo anterior, los tribunales podrán imponer la pena inferior en grado a las señaladas en atención a la escasa entidad del hecho y a las circunstancias personales del culpable. No se podrá hacer uso de esta facultad si concurriere alguna de las circunstancias a que se hace referencia en los artículos 369 bis y 370⁸”.

Així doncs, d'acord amb la redacció de l'article 368 del Codi Penal, el delicte de tràfic de drogues no estableix una mateixa penalitat per a totes les drogues, estupefaents o substàncies psicotròpiques sinó que estableix un criteri distintiu a partir del qual en determinats casos la pena associada serà major que en d'altres. Aquesta distinció es determina en base a la nocivitat de les substàncies o productes, de tal manera que el Codi Penal estableix una pena més elevada a les drogues i substàncies que causen greu dany a la salut, mentre que aquesta es veu reduïda en el cas de la resta de drogues. D'aquesta manera la penalitat que s'associa en cada grup resulta la següent: s'aplica una pena privativa de llibertat de 3 a 6 anys per a aquelles substàncies o

---

⁸ Redacció de l'article 368 del Codi Penal. Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 24 de noviembre de 1995, nº 281.

productes que causin greu dany a la salut, mentre que s'imposa una pena de presó d'1 a 3 anys per la resta o dit d'una altra manera, per les drogues "toves".

Tot i així, la pena de presó per cometre un delictes de tràfic de drogues, a l'igual que la de qualsevol altre delictes del Codi Penal, no sempre ha estat la mateixa sinó que aquesta ha anat variant d'acord amb les reformes que ha anat patint la redacció del Codi Penal. De fet, la reforma que va introduir aquestes noves penes tal com es troben establertes actualment pel delictes de tràfic de drogues va ser la reforma de l'any 2010, produïda per la Llei Orgànica 5/2010, de 22 de juny.

3. REFORMA DEL CODI PENAL DEL 2010

L'any 2010, degut a les obligacions internacionals concretes per Espanya en àmbit d'harmonització jurídica europea, degut també a algunes carències o desviacions que presentava el Codi Penal fins al moment i finalment, degut a la canviant realitat social que mereix una adaptació constant, aquest va patir, efectuada per la Llei Orgànica 5/2010, de 22 de juny, una de les seves majors reformes⁹. La importància d'aquesta reforma rau en el fet que va afectar a una pluralitat de matèries del Codi Penal. Per exemple, va afectar en matèria de circumstàncies modificatives de la responsabilitat criminal atorgant naturalesa de circumstància atenuant a les dilacions indegudes; a més a més, va introduir una nova mesura anomenada llibertat vigilada; alhora va dotar de major importància la pena de localització permanent; també cal esmentar el nou catàleg de penes imposables a les persones jurídiques el qual va afegir la multa per quotes i proporcional, a més de la inhabilitació per a obtenir subvencions i ajudes públiques, etc.

Dins de tots aquests canvis, una de les matèries que va patir una gran i profunda modificació va ser la relativa al delictes de tràfic de drogues regulat i tipificat a l'article 368 CP, configurat dins el Capítol III "*dels delictes contra la salut pública*" i del Títol XVII "*dels delictes contra la seguretat col·lectiva*". D'acord amb la nova redacció del Codi Penal, pel que fa a aquest tipus bàsic del delictes de tràfic de drogues, article 368 CP, es va mantenir inalterada la pena en els casos de tràfic de drogues "toves" o que no causen greu dany a la salut, però sí, per contra, es va veure rebaixada la pena que s'imposava a les drogues "dures" o les que sí causen greu dany a la salut. En concret, la pena privativa de llibertat en aquests casos va passar de 3 a 9 anys que s'imposava fins al Codi Penal del moment, a una pena màxima de presó de 3 a 6 anys amb la nova reforma. Tot i així, no va ser aquesta l'única pena que va quedar afectada sinó que també es va reduir la

---

⁹ Ley Orgánica 5/2010, de 22 de junio, por la que se modifica la Ley Orgánica de 1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 23 de junio de 2010, n° 152.

penalitat en diferents tipus agreujats del tràfic de droga “dura”, entre els que es podria destacar la quantitat de notòria importància i de la comissió del delictes en establiments públics.

A més a més, la reforma no només va produir canvis en relació a les penes associades a aquest delictes, sinó que també va afegir un nou paràgraf a l'article 368 CP respecte l'antiga redacció. Aquest nou paràgraf va introduir un tipus atenuat, d'aplicació facultativa per als tribunals, d'acord amb l'escassa entitat del fet i les circumstàncies personals del culpable, sempre i quan no concorreguessin les circumstàncies agreujants previstes als articles 369 bis i 370 CP. Així doncs, amb aquest tipus atenuat el que permetia el nou Codi Penal era imposar en el cas de droga que no causa greu dany a la salut, una pena compresa entre els 6 mesos i 1 any de presó i en el cas de droga que causa greu dany a la salut, una pena privativa de llibertat d'entre 1 i 6 mesos i 3 anys, tenint en compte les multes pertinents que corresponien.

L'article 369 CP dedicat al delictes de tràfic de drogues realitzat pels que pertanyen a una organització delictiva també va ser modificat per la reforma del 2010.

D'aquesta manera, es pot observar a la següent taula¹⁰, totes les novetats que va comportar la nova reforma del Codi Penal l'any 2010 respecte les penes privatives de llibertat associades al delictes de tràfic de drogues i relatius, així com també les multes corresponents a cada un d'aquests.

ARTÍCULO	NOCIVIDAD SUSTANCIA	PRISIÓN	PRISIÓN MÁXIMA	MULTA
368 pfo. 1º TIPO BÁSICO	GRAVE DAÑO	03.00.00 06.00.00	06.00.00	TANTO AL TRIPLO
	NO GRAVE DAÑO	01.00.00 03.00.00	03.00.00	TANTO AL DUPLO
368 pfo 2º TIPO BÁSICO -ATENUADO-	GRAVE DAÑO	01.06.00 02.11.29	02.11.29	½ DEL TANTO AL TANTO
	NO GRAVE DAÑO	00.06.00 00.11.29	00.11.29	½ DEL TANTO AL TANTO
369 TIPOS AGRAVADOS	GRAVE DAÑO	06.00.01 09.00.00	09.00.00	TANTO AL CUÁDRUPLO
	NO GRAVE DAÑO	03.00.01 04.06.00	04.06.00	TANTO AL CUÁDRUPLO
369 TIPOS AGRAVADOS CON ATENUACIÓN art. 368 pfo. 2º	GRAVE DAÑO	03.00.01 06.00.00	06.00.00	½ DEL TANTO AL TANTO
	NO GRAVE DAÑO	01.06.01 03.00.00	03.00.00	½ DEL TANTO AL TANTO

¹⁰ Taula obtinguda de la Circular de la Fiscalia General de l'Estat. Fiscalia General de l'Estat. *Circular sobre la reforma del Codi Penal efectuada per la Llei Orgànica 5/2010, de 22 de juny, en relació amb els delictes de tràfic de drogues i de precursors*. Madrid, 11 d'octubre del 2011, Circular nº 3/2011.

inevitables. Finalment, ens parla de severitat, és a dir, que el mal representat per la pena excedeixi el bé que s'espera obtenir del delictes, el qual alhora és el seu límit superior ja que qualsevol pena que excedeixi aquest mínim necessari per a evitar els delictes és una pena cruel. Així, no es tracta d'aconseguir una pena excessiva sinó una pena mínima necessària per contrarestar els beneficis del delictes.

D'aquests tres elements o característiques de les penes, l'Escola Clàssica defensa que el més concloent o important és la certesa de la pena. Aquesta certesa és més rellevant que la severitat. És per això, que Bentham també concorda amb la visió que les penes no han de ser calculades d'acord amb sentiments i emocions sinó que s'han de calcular matemàticament, ja que això permetrà rebaixar la severitat de les penes. Bentham insisteix amb la idea de proporcionalitat dels càstigs i no només amb la proporcionalitat, sinó també amb la utilitat dels mateixos. Aquests no només han de castigar al delinqüent sinó que al contrari, busquen prevenir nous delictes. És per aquest motiu que Jeremy Bentham es pronuncia així: *“el fi general que totes les lleis tenen, o haurien de tenir, en comú és augmentar la felicitat global de la comunitat; i per conseqüent, en primer lloc, excloure, tant com sigui possible, qualsevol cosa que tendeixi a disminuir aquesta felicitat: en altres paraules excloure el dany. Però tot càstig és un dany: tot càstig és un mal. D'acord amb el principi d'utilitat, si el càstig ha de ser admès en algun cas, només pot ser-ho en cas que prometi excloure un mal major¹⁵”*.

Així, quan Bentham parla d'un mal major que evita el càstig i alhora el justifica, aquest és la prevenció de delictes. Aquesta prevenció pot ser especial o particular, quan es dirigeix al propi delinqüent però també pot ser, general, quan es dirigeix als membres de la comunitat o la col·lectivitat. *“La prevenció general hauria de ser la finalitat principal del càstig, la seva vertadera justificació (...) quan considerem que el delictes impune deixa el camí obert, no només al mateix delinqüent, sinó també a tots aquells que tenen els mateixos motius i oportunitats per a realitzar-lo, percebem que el càstig infligit a la persona és una font de seguretat per a tots¹⁶”*. En aquest sentit, la prevenció general en la seva vessant negativa o intimidadora estableix que l'amenaça i l'aplicació de la pena, les quals serveixen d'exemple a la resta de persones, mostrant les conseqüències que pot comportar el fet de ser culpables d'un delictes, aconseguen aquesta prevenció de delictes nous o futurs. Per altra banda, la prevenció en sentit positiu o preventiu – educatiu defensa que la pena pot emprar-se per a inculcar els valors del sistema jurídic a la població o per a restablir la confiança i fidelitat amb la norma.

---

¹⁵ Extret de Cid Moliné, J. y Larrauri Pijoan, E. (2001). *Teorías Criminológicas* (1ª Ed.). Barcelona: Editorial Bosch.

¹⁶ Extret de Cid Moliné, J. y Larrauri Pijoan, E. (2001). *Teorías Criminológicas* (1ª Ed.). Barcelona: Editorial Bosch.

La prevenció general negativa és defensada per Bentham però també per Feuerbach¹⁷. Segons aquest últim, “*tot ciutadà sap que si infringeix la llei, haurà de patir un mal (el càstig estatal) que serà major al mal de no fer la infracció. D’acord amb això, és més eficient i econòmic evitar cometre la infracció (i patir un petit mal) que cometre-la (i ser castigat durament)*”¹⁸.

De tots aquests plantejaments, posteriorment es desenvolupa la Teoria de l’Elecció Racional, la qual té els seus orígens l’any 1968 de la mà de Becker, economista estatunidenc, guanyador del Premi Nobel en ciències econòmiques i professor de la Universitat de Chicago. Aquest autor va ser el primer que va desenvolupar la Teoria de l’Elecció Racional però ho va fer en l’àmbit econòmic. Així, no va ser fins un temps més endavant que aquesta es va traslladar a altres esferes com és el cas de la política, la sociologia, el dret i també la criminologia.

Fora de les ciències econòmiques, va ser l’any 1986 quan Derek B. Cornish i Ronald V. Clarke, els dos exponents de la Teoria de l’Elecció Racional, van donar-la a conèixer en l’àmbit criminològic. La Teoria de l’Elecció Racional defensa que el subjecte pren la decisió de cometre un delictes basant-se en un anàlisi de cost - benefici, per tant, el comportament delictiu no és el resultat de disposicions naturals, sinó de les decisions i eleccions racionals de la persona. El que es busca és beneficiar-se i per tant, s’han d’avaluar els avantatges i desavantatges o inconvenients de qualsevol situació i és per aquesta raó que les decisions que es prenen són susceptibles a incentius i elements dissuasius. D’acord amb això, la Teoria de l’Elecció Racional es basa en que les persones són éssers racionals que prenem la decisió de cometre un delictes quan aquest es percep com a la solució més rentable o factible d’acord amb les necessitats d’aquell moment. Per tant, es tracta d’una decisió racional en la que el “*quan*” i el “*com*” ve determinat fonamentalment en funció de la variable de la oportunitat per la presència d’un bé i l’absència de vigilància. Així, es pot dir que entendre aquests processos de decisió és fonamental, ja que l’objectiu principal de qualsevol teoria criminològica és reduir el delictes. Així doncs, per a poder explicar aquest procés de presa de decisions de manera més clara, Cornish i Clarke determinen tres moments claus: l’inici; la persistència i el desistiment dels actes delictius¹⁹.

En el primer moment o en l’estadi inicial, la persona que pren la decisió es troba davant de dos moments essencials: el primer d’ells, quan aquesta se n’adona que està “disposada a”. Per a arribar a aquí és necessari que ho hagi pogut veure com a una solució als seus problemes i hagi decidit

---

¹⁷ Ludwig Feuerbach va ser un filòsof alemany. Aquest va centrar els seus interessos en l’elaboració d’una interpretació humanística de la teologia. Així, Ludwig Feuerbach és una de les principals figures de l’anomenat hegelianisme d’esquerres. Fernández, T. i Tamaro, E. (s.d.). *Biografía de Ludwig Feuerbach*. Biografías y Vidas. La enciclopèdia biogràfica en línia. Barcelona, España, 2004. Extret de: <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/f/feuerbach.htm>

¹⁸ Lozano, C. (2007). *Tratado de Política Criminal*. Barcelona: Bosch Editor.

¹⁹ Cid Moliné, J. y Larrauri Pijoan, E. (2001). *Teorías Criminológicas* (1ª Ed.). Barcelona: Editorial Bosch.

que quan es presentin les circumstàncies adequades ho farà. Per tant, serà quan es presentin aquestes circumstàncies o factors situacionals, presents puntualment que influiran a la persona per a cometre el delictes. El segon moment clau en el procés de presa de decisió és quan la persona decideix dur a terme o cometre el delictes, fet que ve precipitat per algun succés causal, com ara la influència de begudes alcohòliques, l'oportunitat fàcil, etc.

La persistència de la decisió de cometre un delictes s'explica com a resultat dels reforços positius que rep, com poden ser els canvis d'estil de vida que el condueixen a dependre d'aquestes conductes, la participació cada vegada més en aquest tipus d'activitats, etc. Tot això, va allunyant mica en mica a la persona del món convencional.

Finalment, arriba la tercera fase o etapa de desistiment. Aquesta arriba pel fet d'haver viscut alguna experiència desastrosa o canvis en la situació personal. En aquest moment, es procedeix a una reavaluació de les alternatives, fet que conclou en abandonar les activitats delictives que estava duent a terme o bé, substituir-les per altres.

Per tant, tenint en compte la reforma que va patir el Codi Penal l'any 2010, podríem establir d'acord amb els criteris de la Teoria de l'Elecció Racional, el següent: anteriorment, previ a la reforma del 2010, la pena de presó relativa al delictes de tràfic de drogues en la modalitat que causen greu dany a la salut era de 3 a 9 anys, mentre que una vegada duta a terme la reforma, aquesta pena privativa de llibertat es veu reduïda fins al límit màxim de 3 a 6 anys de presó. D'aquesta manera, si una persona ha de prendre la decisió de cometre el delictes de tràfic de drogues es podria dir que, anteriorment a la reforma el cost de cometre aquest delictes era més elevat que amb la nova redacció del Codi Penal. Així doncs, podríem dir a través de les bases de la Teoria de l'Elecció Racional, que es podria suposar o establir la següent hipòtesi: actualment es cometen més delictes de tràfic de drogues que abans del 2010 ja que la pena que s'imposa ara s'ha vist reduïda respecte la que s'imposava fins al moment de la reforma.

Per tant, semblaria que s'hauria de produir un augment del nombre de casos de delictes de tràfic de drogues durant aquests anys. Alhora, si defensem aquesta idea, podríem arribar també a una altra hipòtesi i és que, el temps a presó previst per a aquest delictes per tant, produeix un efecte dissuasori per a la resta de la població a l'hora de prendre la decisió de cometre un delictes.

Així, per a poder corroborar o comprovar aquestes relacions causa efecte o correlacions entre el temps de presó previst per a aquest delictes i les hipòtesis que poden sorgir des dels plantejaments de l'Escola Clàssica i la Teoria de l'Elecció Racional, cal accedir a les dades que ens proporcionen les estadístiques oficials i enquestes.

5. FONTS EMPRADES

Per tal de poder realitzar un bon estudi, es tindran en compte les dades proporcionades pel Ministeri de l'Interior a través dels Anuaris Estadístics²⁰. Aquestes son estadístiques oficials elaborades anualment, any rere any, per part del Ministeri de l'Interior del Govern d'Espanya, les quals recopilen dades respecte qüestions o assumptes de seguretat ciutadana, accidents, drets fonamentals, etc. D'entre totes, i pel que aquest treball interessa, seran les dades sobre seguretat ciutadana les que tindrem en compte, i més concretament, aquelles que fan referència a les drogues.

Per altra banda, cal tenir presents altres indicadors o fonts capaces de proporcionar-nos més informació, ja que les dades oficials no son dades complertes ni absolutes, sinó que es tracta de dades orientatives o aproximades a la realitat. És per això, que per tal de poder obtenir uns resultats amb una aproximació sistemàtica major, no només es tindran en compte aquestes dades oficials produïdes pel Ministeri de l'Interior, sinó que s'acudiran a altres fonts extraoficials per tal de poder complementar les mateixes. Això és així ja que no hem de perdre de vista el que en criminologia n'anomenem *xifra negra de la criminalitat*. Aquesta fa referència a tots aquells fets socials delictius reals susceptibles de ser sancionats penalment, i per tant, contemplats a les lleis penals establertes per l'estat però que no son percebuts o coneguts per la societat²¹. Dit d'una altra manera, la xifra negra inclou totes aquelles dades que no son registrades per les estadístiques oficials que elaboren les entitats policials i judicials i per tant, son necessàries altres fonts per a obtenir més informació.

Amb l'objectiu d'il·luminar una mica més aquesta xifra obscura es van crear les enquestes de victimització i percepció sobre seguretat pública dirigides a les pròpies víctimes, però en aquest cas, davant del delictes de tràfic de drogues, aquestes no ens son útils ja que en moltes ocasions aquest s'ha considerat un delictes sense víctimes. En aquest sentit, els delictes sense víctimes son aquells en que la conducta implica sempre una transacció o intercanvi voluntari entre adults, de béns i serveis, amb una forta demanda i que estan legalment proscrius. Davant d'aquestes conductes, el que succeeix és que no hi ha víctima que pugui al·legar haver estat danyada o perjudicada o en cas d'haver-se produït un dany, aquest és negat, ja que els participants han actuat

---

²⁰ El Ministeri de l'Interior elabora els Anuaris Estadístics des de l'any 1989. Actualment, s'ha fet l'última actualització el novembre de 2021. Aquests recullen dades de: víctimes i accidents, exercici de drets fonamentals per part de partits polítics, associacions, dret de reunió i manifestació, seguretat ciutadana (infraccions penals, detencions, drogues, violència a l'esport, conservació de la naturalesa, armes i explosius), tràfic i seguretat vial, protecció civil i emergències, etc. i un ampli llistat més.

²¹ Manzano Bilbao, C. (1991). *Cárcel y marginación social. Contribución crítica e investigación aplicada a la sociedad vasca*. Donostia, Tercera Prensa – Hirugarren Prentsa, S.A.

voluntàriament i han donat el seu consentiment per a realitzar aquella activitat²². Sent així doncs, i tenint en compte que no es poden usar les enquestes de victimització, aquest treball es centrarà en altres tipus de fonts, com són les enquestes proporcionades per l'Observatori Europeu de la Droga i les Toxicomanies (OEDT)²³ i, a nivell nacional, les dades provinents de l'Observatori Espanyol de les Drogues i les Addiccions (OEDA)²⁴.

L'Observatori Europeu de la Droga i les Toxicomanies té entre les seves funcions, la d'oferir informació objectiva, fiable i comparable sobre les drogues i les toxicomanies. Tanmateix, proporciona a la Unió Europea i al seus països membres informació real i a escala europea sobre aquest assumpte i les conseqüències que comporta, amb l'objectiu d'assessorar l'elaboració de polítiques en la matèria i guiar les iniciatives de la lluita contra la droga. Des de l'Observatori Europeu de la Droga es fa un seguiment del problema de les drogues a Europa, un seguiment de les solucions aplicades, s'oferix informació sobre les millors pràctiques, s'avalua els riscos de les noves substàncies psicotròpiques, porta un sistema d'alerta ràpida i es desenvolupen eines i instruments que faciliten el control i l'avaluació de les polítiques nacionals²⁵. A l'actualitat també ofereix als responsables polítics la informació que necessiten per a preparar lleis i estratègies ben fonamentades en matèria de drogues i ajuda als professionals i investigadors d'aquest camp a identificar bones pràctiques i noves àrees d'investigació. Així, l'Observatori Europeu de la Droga oferirà a aquest treball unes dades a major nivell, unes dades a nivell europeu, les quals podrem relacionar amb la situació sobre drogues a Espanya.

Per altra banda, l'Observatori Espanyol de les Drogues i les Addiccions té per objectiu principal oferir a l'Administració i a la societat una visió global de la situació, tendències i característiques del consum de substàncies psicoactives i els problemes que s'hi associen. Tanmateix, realitza i coordina, en el territori espanyol, les activitats de recollida i anàlisi de dades i de difusió de la informació, tant de caràcter estadístic com epidemiològic, sobre el consum de drogues i altres addiccions, definint els indicadors i criteris. D'aquesta manera, proporciona informació i

---

²² Schur, Edwin M. (1965). *Crimes without victims: deviant behavior and public policy: abortion, homosexuality, drug addiction*. New Jersey: Englewood Cliffs i Prentice-Hall. Extret de: Leflaive, G. (2010). *Miseria y exclusión, dependencia y explotación: los yonquis de los años 2000*. *Cuicuilco*, n° 49. Extret de: [Redalyc.Miseria y exclusión, dependencia y explotación: los yonquis de los años 2000 \(scielo.org.mx\)](http://Redalyc.org/Miseria_y_exclusión,dependencia_y_explotación:los_yonquis_de_los_años_2000).

²³ L'OEDT va ser creat l'any 1993. El director és Alexis Goosdeel (Bèlgica) des de l'1 de gener de 2016. La seu es troba a Lisboa (Portugal). És una de les agències descentralitzades de la Unió Europea.

²⁴ Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (OEDA). Plan Nacional sobre Drogas. Extret de: <https://pnsd.sanidad.gob.es/profesionales/sistemasInformacion/home.htm>

²⁵ Extret de la pàgina web del propi organisme Observatori Europeu de la Droga i les Toxicomanies (OEDT). Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanias (OEDT). Extret de: [EMCDDA \(europa.eu\)](http://EMCDDA.europa.eu)

estadístiques sobre l'evolució i característiques del consum de drogues psicoactives i els problemes associats a les mateixes²⁶.

En aquest cas, l'Observatori Espanyol de les Drogues i les Addiccions a través dels seus Informes sobre alcohol, tabac i drogues il·legals a Espanya inclosos al Pla Nacional sobre Drogues, servirà a aquest treball per a poder realitzar un estudi de les dades elaborades i proporcionades pel mateix. Així, el Pla Nacional sobre Drogues és un pla a nivell nacional que ens aportarà informació més directa respecte la situació de les drogues a Espanya i permetrà complementar la informació percebuda de l'Observatori Europeu. En efecte, el Pla Nacional sobre Drogues i el seus Informes tenen l'objectiu de dissenyar, establir, executar i avaluar de les polítiques que, en matèria d'addiccions, es desenvolupen per les Administracions Públiques i entitats socials a Espanya.

5.1. DADES OFICIALS

Primerament, s'analitzaran totes aquelles dades recopilades a través de les fonts oficials, és a dir, aquelles obtingudes a través del Ministeri de l'Interior del Govern d'Espanya i els seus Anuaris Estadístics. En aquests hi consten les dades del tràfic i/o consum de drogues en relació al nombre de detencions i nombre de denúncies, així com de decomisos. En aquest sentit, quan parlem de denúncies, els Anuaris fan referència a les denúncies per infracció administrativa (no penal) en matèria de drogues a la Llei Orgànica 1/1992, de 21 de febrer, sobre Protecció de la Seguretat Ciutadana, actual Llei Orgànica 4/2015, de 30 de març, de Protecció de la Seguretat Ciutadana. Tenint en compte doncs, aquesta llei, la infracció administrativa en la que es basen les dades del Ministeri de l'Interior recau en l'article 36 de la mateixa, corresponent dins les infraccions greus: *“el consum o la tinença il·lícits de drogues tòxiques, estupefaents i substàncies psicotròpiques, encara que no estiguessin destinades al tràfic, en llocs, vies, establiments públics o transports col·lectius, així com l'abandonament dels instruments o altres efectes utilitzats per a això en els mateixos llocs”*. També, *“l'execució d'actes de plantació i cultiu il·lícits de drogues tòxiques, estupefaents o substàncies psicotròpiques en llocs visibles al públic, quan no siguin constitutius d'infracció penal”* i finalment, *“la tolerància del consum il·legal o el tràfic de drogues tòxiques, estupefaents o substàncies psicotròpiques en locals o establiments públics o a la falta de diligència en ordre a impedir-ho per part dels propietaris, administradors o encarregats dels*

---

²⁶ Extret de la pàgina web del propi organisme Observatori Espanyol de les Drogues i les Addiccions (OEDA): [Portal Plan Nacional sobre Drogas - Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones \(OEDA\) \(sanidad.gob.es\)](http://PortalPlanNacional sobre Drogas - Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (OEDA) (sanidad.gob.es))

*mateixos*²⁷”. Sent aquestes denúncies interposades pels cossos i forces de seguretat de l’estat: Cos Nacional de Policia, Guàrdia Civil i les policies autonòmiques.

En quant a les detencions, aquestes s’extreuen de les dades sobre actuacions aportades al Sistema Estadístic d’Anàlisi i Avaluació sobre el Crim Organitzat i Drogues (SENDA) per les Forces i Cossos de Seguretat de l’Estat i el Departament de Duanes i Impostos Especials, i de les facilitades a finals d’any pels cossos policials de les comunitats autònomes de Catalunya, el País Basc i la Comunitat Foral de Navarra.

Pel que fa a decomisos, els hem d’entendre com a l’aprehensió dels mitjans o en aquest cas, substàncies i productes obtinguts o comercialitzats il·lícitament. Els decomisos fan referència a les actuacions policials realitzades amb l’objectiu de treure del mercat les substàncies o productes il·legals (en el cas concret parlem doncs, de drogues, substàncies psicotròpiques i estupefaents), així com retenir els mitjans a través dels quals es pot produir una substància o element prohibits²⁸. En efecte, les quantitats de drogues incautades poden servir d’indicadors indirectes de la disponibilitat de drogues al mercat.

Per altra banda, abans de començar amb l’estudi o revisió d’aquestes dades, advertir que aquest es durà a terme durant un període de vint anys que s’estendrà des de l’any 2000 fins el 2020. Entre aquestes dues dècades se’n farà una divisió, en la que es distingirà un primer període d’estudi des de l’any 2000 fins el 2010, anomenat període “*pre reforma*” i un segon període a partir del 2011 i fins el 2020, període “*post reforma*”. L’estudi constarà d’aquestes dues etapes ja que, com s’ha exposat anteriorment en el treball, la reforma del Codi Penal va tenir lloc l’any 2010, per tant serà necessari poder obtenir una visió o perspectiva d’uns anys abans però també d’uns anys després d’aquesta reforma, amb l’objectiu de comparar els resultats entre un període i altre. És per aquest motiu que la revisió de dades es basarà en els 10 anys anteriors a la reforma i en els 10 anys posteriors a aquesta. Tanmateix, també s’ha de tenir en compte, que una reforma del Codi Penal no produirà canvis d’un dia per l’altre, sinó que serà quelcom que s’anirà estenent o prolongant al llarg del temps, serà quelcom que s’anirà desenvolupant de manera progressiva. Per tant, per a poder veure canvis en la tendència delictiva del delictes de tràfic de drogues (o en qualsevol altre delictes) cal una visió àmplia en el temps, una visió suficientment estesa i prolongada que permeti percebre aquests canvis tendencials.

---

²⁷ Ley Orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de protección de la seguridad ciudadana. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 31 de marzo de 2015, n° 77.

²⁸ Ambos, K., Malarino E. i Fuchs, M.C. (2017). *Drogas ilícitas y narcotráfico. Nuevos desarrollos en América Latina*. Bogotá, Colombia: Konrad – Adenauer – Stiftung e.V. Extret de: [Anexo_2.pdf \(viva.org.co\)](#)

5.1.1.PERÍODE 2000 – 2010

Així doncs, començant amb l'estudi o revisió d'aquestes dades i dividint, tal com he exposat anteriorment, entre un abans i un després del 2010, les primeres dades que s'analitzaran seran aquelles que fan referència al primer període: des del 2000 fins al 2010. Per tant, ens situem abans de la reforma que es produí en el Codi Penal. Aquestes dades ens serviran com a marc de referència, com a punt de partida per a després poder comparar-les amb el període “*post reforma*”.

Una altra qüestió a destacar a l'hora de dur a terme aquest anàlisi és que els canvis i variacions que es poden produir d'un any vers el següent o d'un període vers l'altre poden, també, venir donats per certs factors o condicionants externs amb capacitat d'influir o afectar la tendència del tràfic i consum de drogues. Exemple d'això en poden ser certs esdeveniments que van tenir lloc durant aquesta època, com ara la gran crisi econòmica del 2008²⁹.

Seguint un ordre cronològic, les primeres dades que analitzaré son les dels anys 2000, 2001, 2002, 2003, 2004 i 2005³⁰, és a dir, els cinc primers anys del període “*pre reforma*”. Així, a partir de les dades proporcionades pel Ministeri de l'Interior a través d'aquests Anuaris Estadístics sobre seguretat ciutadana i drogues, he elaborat uns gràfics que comprenen aquests cinc primers anys. En un d'ells es recopilen el nombre de detencions que es van produir des de l'any 2000 fins al 2005 i en l'altre gràfic en canvi, el nombre de denúncies per tràfic i/o consum de drogues durant el mateix període. Per tant, tenint en compte aquestes dades, es pot observar que el nombre de detencions es manté estable durant els tres primers anys, fins que el 2003 es produeix un pic a la

---

²⁹ “*La crisis también agrava el consumo, el tráfico y las incautaciones de drogas en Andalucía*”. Aquest és un dels molts titulars que es poden trobar respecte aquesta gran crisi econòmica que es va produir el 2008 i el tràfic i/o consum de drogues. La notícia, publicada el 2013, uns anys després de l'inici de la gran crisi diu que des de la Unió Europea ja hi ha un consens d'experts que afirmen que la mala situació econòmica alimenta l'ús de les substàncies tant lícites com il·lícites, i al mateix temps, empeny a la producció i al tràfic per motius econòmics. La notícia segueix dient que aquesta nova tendència a l'alça, es reflexa per exemple, en l'augment de totes les substàncies excepte la cocaïna en pols i els hipnòtics quan es pregunta a les enquestes pel consum de substàncies alguna vegada a la vida o també, en l'augment del consum de tranquil·litzants i somnífers. Ramajo, J. (3 de maig del 2013). La crisis también agrava el consumo, el tráfico y las incautaciones de drogas en Andalucía. El Diario.es. Extret de: [La crisis también agrava el consumo, el tráfico y las incautaciones de drogas en Andalucía \(eldiario.es\)](http://eldiario.es)

³⁰ Ministerio del Interior (2000). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2000*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2000 - Ministerio del Interior](#).

Ministerio del Interior (2001). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2001*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2001 - Ministerio del Interior](#).

Ministerio del Interior (2002). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2002*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2002 - Ministerio del Interior](#).

Ministerio del Interior (2003). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2003*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2003 - Ministerio del Interior](#).

Ministerio del Interior (2004). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2004*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2004 - Ministerio del Interior](#).

Ministerio del Interior (2005). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2005*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2005 - Ministerio del Interior](#).

baixa en el que el nombre de detencions cau en picat. Després d'aquesta caiguda, els anys que segueixen presenten un augment progressiu.

En quant al nombre de denúncies, primer convé recordar que d'acord amb el Ministeri de l'Interior, aquestes fan referència a les que es produeixen a l'empara de la Llei Orgànica 1/1992, actual Llei Orgànica 4/2015, sobre Protecció de la Seguretat Ciutadana. D'aquesta manera, es pot afirmar que *“la repressió del tràfic de drogues és bidireccional, ja que no és una qüestió únicament relacionada amb el dret penal, sinó que també amb el dret administratiu, utilitzant-se aquesta segona via per a sancionar aquelles conductes relacionades amb el consum i tinença de drogues³¹”*. Així, tenint en compte les gràfiques que es mostren a continuació, podem veure que en el cas de les denúncies es segueix un patró similar que l'anterior, és a dir, que en les detencions. En aquest cas, les denúncies van en augment durant els tres primers anys, i d'igual manera que en el nombre de detencions, també el 2003 es produeix un descens d'aquestes. A partir d'aquest any i en els dos anys posteriors, el nombre de denúncies torna a augmentar de manera progressiva. En efecte, doncs, en ambdós casos (detencions i denúncies³²) s'observa l'existència d'un punt d'inflexió que es produeix en el 2003, quan tant el nombre de detencions com de denúncies pateix un descens. A partir d'aquest any, la tendència va en augment fins el 2005.

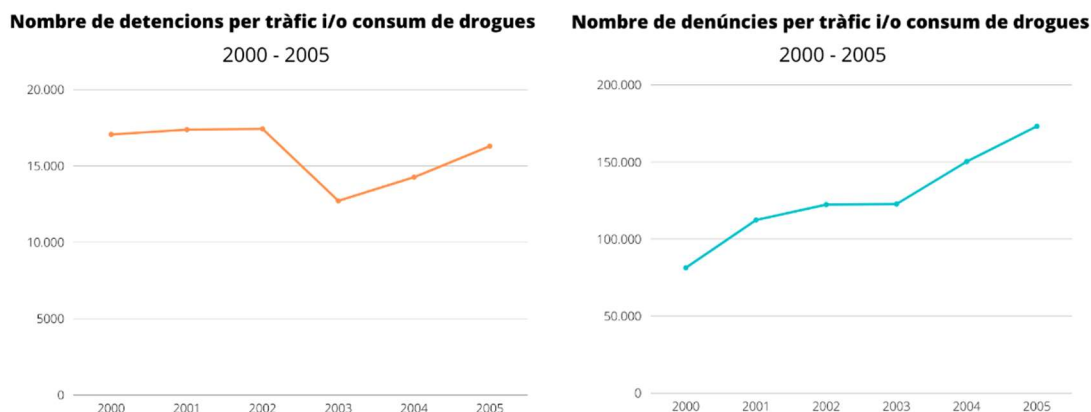
Per altra banda, el Ministeri de l'Interior també presenta en els seus Anuaris Estadístics dades de detencions i denúncies segons el tipus de droga. Tenint en compte doncs, aquestes dades, les substàncies amb les que més es va traficcar o les substàncies més consumides durant aquest període van ser en ordre descendent: el cànnabis, la cocaïna i els opiacis³³. En aquest sentit, es pot observar que les substàncies cannàbiques, substàncies que no causen greu dany a la salut, van ser les més consumides i/o traficades durant aquests primers anys.

---

³¹ Cerezo Domínguez, A.I. i Arenas García, L. (2016). Estudio longitudinal del tráfico de drogas y de su impacto en la delincuencia. *Revista para el análisis del derecho, InDret 1/2016*. Extret de: [305708-Text de l'article-429916-1-10-20160225.pdf](#).

³² Advertir que, tal com mostren els gràfics i les xifres establertes a aquests, quan parlem de detencions i denúncies, les dades a les quals ens exposem no son equiparables o proporcionals. És a dir, quan parlem de detencions aquestes es produeixen en menys proporció que les denúncies. Tan és així, que quan es fa referència a les detencions, ens movem dins d'un interval d'entre 0 i 20.000 detencions, mentre que, si tenim en compte les denúncies, aquestes es produeixen dins de l'interval entre 0 i 200.000.

³³ Informació obtinguda a partir de les dades i estadístiques que presenta el Ministerio del Interior en el seu Anuari del 2005. Ministerio del Interior (2005). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2005*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2005 - Ministerio del Interior](#).

Taula 1. Gràfics d'elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes dels Anuaris Estadístics del Ministeri de l'Interior. Gràfics que mostren el nombre de detencions i denúncies per tràfic i/o consum de drogues durant els anys 2000 – 2005.

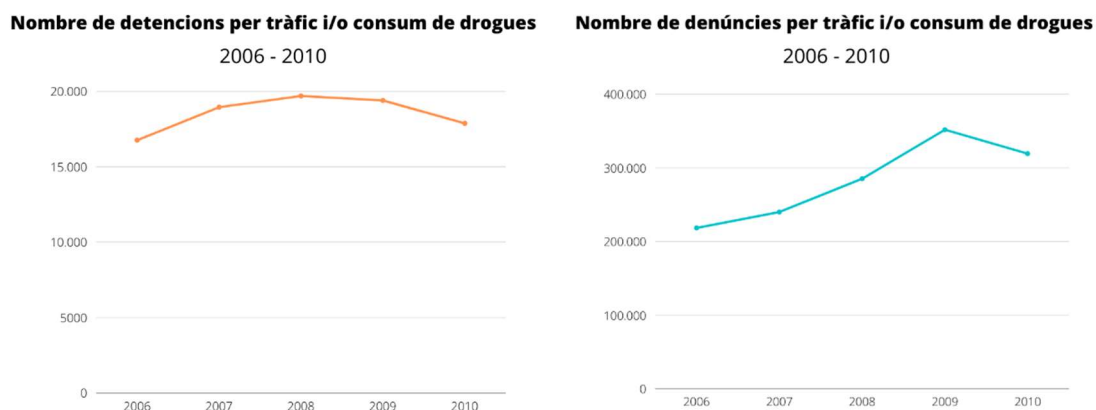
Durant els anys 2006, 2007, 2008, 2009 i 2010³⁴ el patró que s'estableix pel nombre de detencions i el nombre de denúncies és diferent. Així és que, pel que fa a les detencions, el gràfic mostra una línia corba en la que a partir del 2006 es produeix un augment del nombre de detencions fins a arribar a l'any 2008 i posteriorment, tornen a descendir les dades fins el 2010.

Si prenem de referència les dades de denúncies, passa quelcom distint. En aquest cas, es comença l'any 2006 amb el nombre més baix de denúncies i aquest va augmentant paulatinament durant els següents anys fins el 2009, moment en el que s'arriba al major nombre de detencions del període. A partir d'aquest any, el 2010 experimenta una variació en negatiu i per tant, una disminució de denúncies.

Tornant a les dades que ofereix el Ministeri de l'Interior en relació al tipus de droga consumida o traficada, durant aquests cinc anys les substàncies amb major presència entre la població o les substàncies més decomissades per la policia son: les cannàbiques, les cocaíniques i les opiàcies.

³⁴ Ministerio del Interior (2006). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2006*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2006 - Ministerio del Interior](#).
 Ministerio del Interior (2007). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2007*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2007 - Ministerio del Interior](#).
 Ministerio del Interior (2008). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2008*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2008 - Ministerio del Interior](#).
 Ministerio del Interior (2009). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2009*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2009 - Ministerio del Interior](#).
 Ministerio del Interior (2010). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2010*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2010 - Ministerio del Interior](#).

Seguides d'aquestes, altres substàncies consumides son els estimulants, els depressius, sedants i tranquil·litzants, els al·lucinògens i finalment altres substàncies no classificades³⁵.

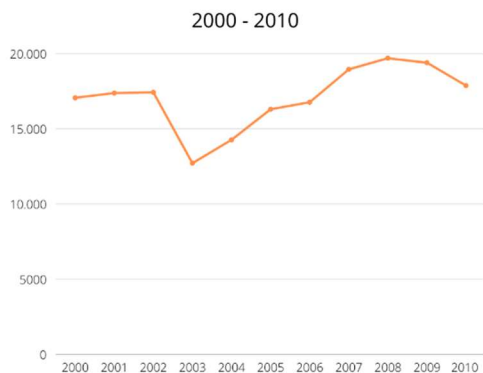
Taula 2. Gràfics d'elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes dels Anuaris Estadístics del Ministeri de l'Interior. Gràfics que mostren el nombre de detencions i denúncies per tràfic i/o consum de drogues durant els anys 2006 – 2010.

Finalment, a mode de resum i per tal d'obtenir una visió més general i àmplia temporalment, si tenim en compte tot el període que anomeno “pre reforma” i per tant, aquell que s'estén entre els anys 2000 i 2010, de manera conjunta, les dades mostren una tendència general a l'augment tant pel que fa a aquelles referents al nombre de detencions com aquelles referents a les denúncies per tràfic i/o consum de drogues. Alhora, però, cal destacar alguns moments clau durant aquests anys, moments que van suposar una excepció a aquesta tendència general: el primer, succeeix a l'any 2003, que com ja s'ha vist anteriorment, es va produir un punt d'inflexió en que les dades de detencions i denúncies van patir una variació negativa rellevant. El segon moment va ser el darrer any del període, és a dir, el 2010, quan es produí un canvi en la tendència, un descens tant pel que fa a les detencions com les denúncies.

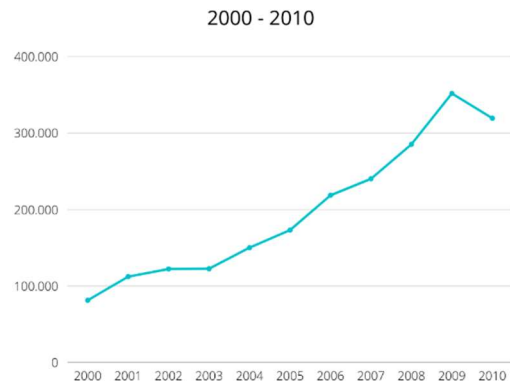
³⁵ Informació obtinguda a través de les dades i estadístiques que proporciona el Ministerio del Interior en el seu Anuari del 2010. Ministerio del Interior (2010). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2010*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2010 - Ministerio del Interior](#).

Nombre de detencions per tràfic i/o consum de drogues

Nombre de denúncies per tràfic i/o consum de drogues

Taula 3. Gràfics d'elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes dels Anuaris Estadístics del Ministeri de l'Interior. Gràfics que mostren l'evolució de les detencions i denúncies per tràfic i/o consum de drogues durant el primer període, període "pre reforma" 2000 – 2010.

5.1.2.PERÍODE 2011 – 2020

Una vegada analitzades les dades del període 2000 – 2010, convé recordar que, fins aquest darrer any, el 2010 ens trobem en el període "abans o pre reforma" el qual s'ha fet servir com a punt de partida, com a marc de referència per a poder, a continuació anar comparant els resultats a partir d'aquest any 2010, és a dir, a partir de la reforma del Codi Penal. Així doncs, fins a aquest moment les penes que s'imposaven al Codi Penal eren de 1 a 3 anys per a substàncies que no causaven greu dany a la salut i de 3 a 9 anys per aquelles que sí causaven greu dany a la salut. És a partir d'aquesta reforma que la pena privativa de llibertat associada a aquest delictes és veu reduïda en els casos de substàncies que causen greu dany a la salut, passant així doncs, d'una pena de 3 a 9 anys a una penalitat màxima de 3 a 6 anys, mentre que, per altra banda, la pena associada a les substàncies no causants de greu dany a la salut es veu inalterada. D'acord amb aquesta modificació doncs, a continuació analitzaré les dades proporcionades pel mateix Ministeri de l'Interior, però en aquest cas, des de l'any 2011 fins l'any 2020, període "post reforma".

Si les premisses o bases de l'Escola Clàssica o Teoria de l'Elecció Racional es compleixen, el que hauria de succeir durant aquest segon període és que el tràfic i/o consum de drogues en la modalitat que causa greu dany a la salut, hauria d'augmentar. Això sent així, d'acord amb el càlcul o l'anàlisi cost – benefici a partir del qual es basa la Teoria de l'Elecció Racional, ja que a partir d'aquest moment la pena a la qual s'exposen és menor que anteriorment. Malgrat tot, en quant a les substàncies que no causen greu dany a la salut, aquestes no van patir cap modificació, per la qual cosa, les variacions que puguin produir-se no serà d'acord amb aquest anàlisi cost – benefici.

Per altra banda, cal tenir en compte que els canvis que es puguin produir durant aquest període 2011 – 2020 poden venir influïts o afectats per altres factors o condicionants externs. Un exemple en pot ser el cas de la Covid-19³⁶, la qual podria afectar les dades o resultats dels últims anys del període.

Així doncs, seguint amb l'anàlisi del període “*post reforma*”, anys 2011 a 2020³⁷, com es pot observar als gràfics, el nombre de denúncies manté certa estabilitat o regularitat, mentre que el nombre de detencions presenta més alts i baixos³⁸.

En el cas de les detencions, el descens que es va produir l'any 2010 va seguir fins el 2011 i no va ser fins el 2012 que es percep un pic a l'alça que trenca amb la tendència dels dos anys anteriors³⁹. A partir d'aquest any, els següents van suposar una disminució contínua, progressiva fins el 2015. Si ens fixem, doncs, en els gràfics proporcionats i l'evolució dels anys 2012, 2013 i 2014 s'observa com les detencions van anar disminuint durant aquests tres anys de manera paulatina. És el 2018 quan es produeix una variació positiva respecte els anys anteriors i per tant, es torna a

---

³⁶ La Covid-19 és una malaltia que va ser causada per un nou virus, conegut com SARS-CoV-2, del qual l'Organització Mundial de la Salut en va tenir coneixement per primera vegada el 31 de desembre de 2019. En aquest sentit, la Covid-19, d'acord amb la Red Global d'Investigació de l'Oficina de les Nacions Unides contra la Droga i el Delicte (UNODC), va afectar a tots els aspectes dels mercats de drogues il·lícites, des de la producció i el tràfic fins al consum, degut a les restriccions de mobilitat en quasi la meitat de la població mundial, el tancament d'encreuaments fronterers i les reduccions en les activitats econòmiques. Així mateix, declara la mateixa organització que els efectes i mesures per a fer front a la pandèmia van contribuir també a la limitació en els mercats de destí de drogues. Extret de: [COVID-19 y drogas: de la producción y el tráfico al consumo \(unodc.org\)](https://www.unodc.org/en/covid-19).

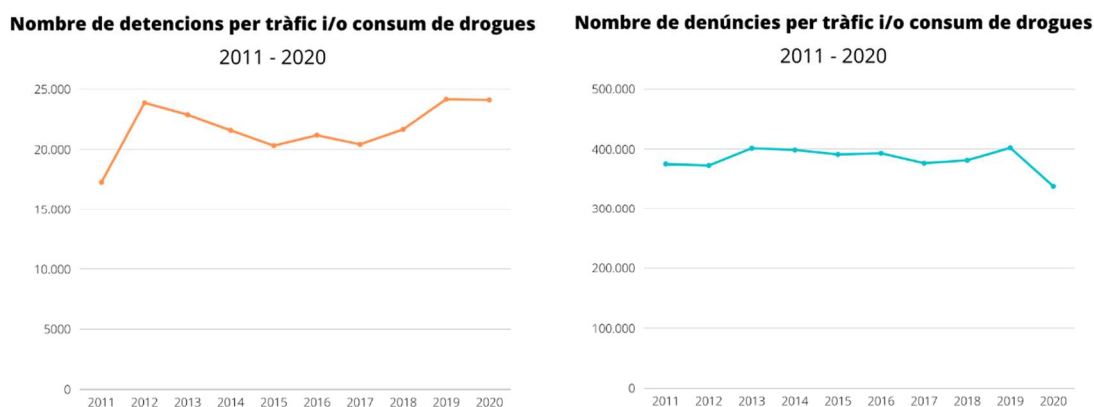
³⁷ Ministerio del Interior (2011). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2011*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2011 - Ministerio del Interior](#).
Ministerio del Interior (2012). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2012*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2012 - Ministerio del Interior](#).
Ministerio del Interior (2013). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2013*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2013 - Ministerio del Interior](#).
Ministerio del Interior (2014). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2014*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2014 - Ministerio del Interior](#).
Ministerio del Interior (2015). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2015*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2015 - Ministerio del Interior](#).
Ministerio del Interior (2016). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2016*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2016 - Ministerio del Interior](#).
Ministerio del Interior (2017). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2017*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2017 - Ministerio del Interior](#).
Ministerio del Interior (2018). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2018*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2018 - Ministerio del Interior](#).
Ministerio del Interior (2019). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2019*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2019 - Ministerio del Interior](#).
Ministerio del Interior (2020). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2020*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2020 - Ministerio del Interior](#).

³⁸ En aquest cas, i tal com succeïa en el període anterior, les xifres que mostren el nombre de detencions i de denúncies no son equiparables, en el sentit que, quan parlem de detencions ens estem referint a un total d'entre 0 i 25.000, però per contra, quan parlem de denúncies, aquestes es comprenen entre 0 i 500.000.

³⁹ Si a banda de les dades adjuntades en el treball, tenim en compte altra informació que proporciona el Ministeri de l'Interior a través dels seus Anuaris Estadístics, s'observa que, per exemple, l'any 2012, any en que, com s'ha vist a les gràfiques, es produeix un augment en les detencions, aquestes van ser per tràfic i consum de substàncies cannàbiques sobretot, seguides per les cocaíniques, les opiàcies i finalment, les estimulants del tipus amfetamínic. Per contra, les substàncies menys intervingudes van ser altres substàncies no classificades, les al·lucinògenes i les depressives, sedants i tranquil·litzants.

mostrar un augment en les detencions que es va prolongant fins el 2019, quan arriba al punt més alt de detencions i es manté fins el 2020.

Per altra banda i pel que fa a les denúncies, aquestes van ser bastant estables al llarg del període. Se'n destaca algun moment en el que es produeix un canvi respecte la tendència general però tampoc sense ser aquest gaire notori o rellevant, ja que la variació que es va presentar va ser poca. Així, per exemple, l'any 2013 va ser un any en què les dades de denúncies van patir una creixuda una mica més notòria respecte l'any anterior, així com l'any 2019 i per contra, els anys 2017 i 2020 van patir un descens de les dades i una variació negativa respecte els seus anys anteriors.

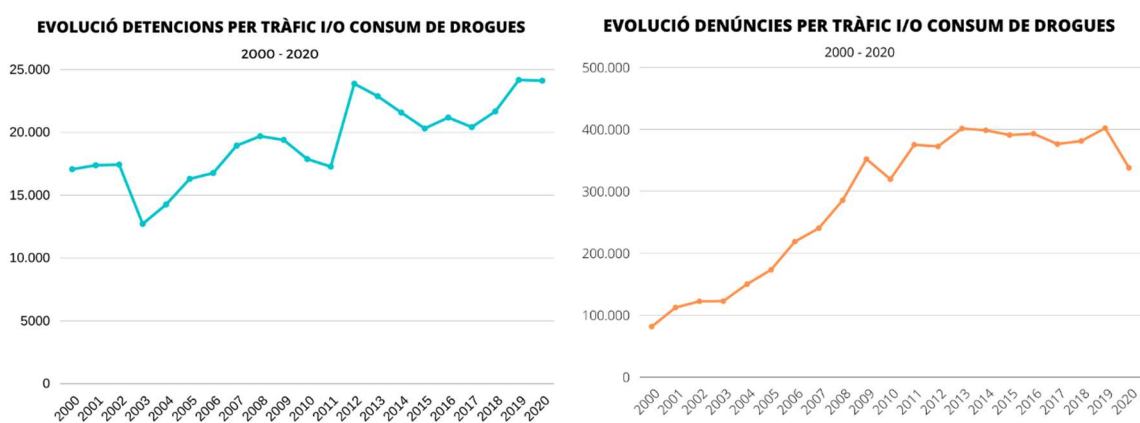
Taula 4. Gràfics d'elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes dels Anuaris Estadístics del Ministeri de l'Interior. Gràfics que mostren el nombre de detencions i denúncies per tràfic i/o consum de drogues durant els anys 2011 – 2020.

Per últim, a més a més dels gràfics i taules analitzades anteriorment (per períodes), he realitzat també unes gràfiques lineals que es prolonguen des de l'any 2000 fins el 2020, per tal d'obtenir una visió una mica més clara i àmplia de quina ha estat l'evolució d'aquest delictes durant el període complert, és a dir, durant les dues dècades. En aquest sentit, i d'igual manera que en les gràfiques anteriors, n'he elaborat dues per separat: una que té en compte l'evolució de les detencions i l'altra que estableix l'evolució de les denúncies. D'aquesta manera no només es pot observar l'evolució dels diferents anys sinó que a més a més, permet comparar la diferència entre l'evolució de les detencions i l'evolució de les denúncies. Així doncs, revisant en primer lloc les dades respecte l'evolució de les detencions per tràfic i/o consum de drogues veiem com, si analitzem les dues dècades de manera conjunta, la tendència o la línia general es mostra inestable i irregular, ja que hi ha un constant ascens i descens del nombre de detencions al llarg d'aquests

anys. En aquest sentit, doncs, no ens permet establir una tendència general que s'hagi mantingut constant en el temps o de manera prolongada.

Si fem un anàlisi o revisió més pròxima, es pot veure com fins l'any 2010, tot i ser una línia inestable, les dades semblaven més baixes que a partir d'aquest mateix any. És el 2012 quan hi ha un pic de detencions, el més elevat des del 2000, en el qual se'n realitzen més de 21.000. A partir d'aquell any les dades es mostren per sobre dels anys anteriors però tenint en compte que des del 2012 fins el 2015 hi ha un descens de detencions. Tot i així, durant els anys 2017, 2018, 2019 i 2020 es torna a mostrar un augment del nombre de detinguts per tràfic i/o consum de drogues (començant el 2017 amb un total de 20.442 detencions i acabant el 2020 amb la xifra total de 24.114).

Per altra banda, en relació a l'evolució de les denúncies per tràfic i/o consum de drogues, en aquest cas si que es pot determinar de manera més clara una tendència general. Així és que, des del 2000 fins al 2009 hi ha un augment progressiu de denúncies per tràfic i/o consum de drogues (en el que l'any 2000 s'interposen 81.302 denúncies i s'acaba el 2009 amb un total de 351.927), mentre que el 2010 hi ha un petit descens en comparació amb la pujada que s'estava produint fins al moment. Tot i així, després d'aquesta baixa durant el 2010, els anys següents es torna a produir un cert augment seguit d'una estabilitat o regularitat fins el 2019. És del 2019 al 2020 quan es torna a presenciar un descens de denúncies. Així, en el 2019 es va arribar a un total de 401.914 denúncies i en el 2020 aquesta xifra va descendir fins a 337.772.

Taula 5. Gràfics d'elaboració pròpia. Mostren l'evolució del nombre de detencions i denúncies durant el període complet de 2000 – 2020 per tràfic i/o consum de drogues en base a les dades proporcionades pel Ministeri de l'Interior del Govern d'Espanya.

5.2. ENQUESTES EUROPEES I NACIONALS

Com ja he dit anteriorment, a part de les fonts oficials emprades per a l'anàlisi de la tendència del delictes de tràfic de drogues durant el període 2000 – 2020, per tal de poder oferir una aproximació sistemàtica major a la realitat i amb la intenció d'il·luminar una mica més la *xifra negra de la criminalitat o delinqüència*, també es tindran en compte altres fonts o dades provinents d'altres institucions, com és el cas de les dades proporcionades per l'Observatori Espanyol de Drogues i Addiccions i l'Observatori Europeu de la Droga i les Toxicomanies, a través de les enquestes i informes que elaboren cadascun d'aquests anualment. Les dades que ofereix l'Observatori Europeu de la Droga i les Toxicomanies sobre la situació de les drogues, el seu consum i el tràfic és a nivell europeu, és a dir, de manera més global i general. Així, és per aquest motiu, per a complementar aquesta informació europea, que també tindrà en compte les dades de l'Observatori Espanyol sobre Drogues i Addiccions, ja que aquestes em proporcionaran una informació més directa de la situació respecte aquest àmbit a Espanya. Tot i així, no està de més, tenir una visió del què succeeix en el conjunt de la Unió Europea, ja que el nostre país en forma part i per tant, també n'és un afectat o interessat. En aquest sentit, és important tenir present la informació que se'ns presenta a través d'ambdues fonts per a obtenir més informació i dades sobre prevalença, tendència en el consum de drogues així com indicadors, ja siguin directes o indirectes, sobre el tràfic i consum de les mateixes.

5.2.1. OBSERVATORI ESPANYOL DE DROGUES I ADDICCIONS

En efecte, una de les fonts a partir de les quals he pogut extreure dades d'interès és a partir del Pla Nacional sobre Drogues, l'Observatori Espanyol de Drogues i Addiccions (OEDA). El Pla Nacional sobre Drogues compta amb dos enquestes nacionals periòdiques, l'Enquesta sobre Alcohol i Drogues a Espanya (EDADES) i l'Enquesta sobre Ús de Drogues als Ensenyaments Secundaris d'Espanya (ESTUDES) amb l'objectiu d'aportar informació rellevant que permeti dissenyar i avaluar polítiques dirigides a prevenir el consum i els problemes derivats del consum de drogues i d'altres conductes addictives. És per aquest motiu també, que a través de l'Observatori Espanyol de Drogues i Addiccions, anualment s'elabora un informe sobre drogues, el qual abasta l'oferta de drogues, el seu consum i els problemes de salut pública associats a les mateixes, així com el tràfic i preus en el mercat d'aquestes.

Els mateixos informes⁴⁰ estableixen que des del 2002 fins al 2012 es va produir una tendència creixent pel que fa a les detencions per tràfic de drogues, mentre que a partir d'aquest any 2012 es va iniciar un període de relatiu descens fins el 2015. Aquest mateix any va iniciar una nova tendència ascendent que va durar fins el 2018, mantenint-se estables les dades fins l'any següent. De totes les detencions dutes a terme al llarg d'aquests anys, la tendència mostra que la majoria van ser per substàncies cannàbiques, seguides de les cocaíniques. Per contra, les substàncies que van causar menys detencions van ser les opiàcies, les estimulants del tipus amfetamínic i per últim, el grup d'altres substàncies.

Tanmateix, les denúncies⁴¹ van seguir un patró similar a les detencions ja que van patir un augment constant des del 2002 fins al 2014, moment en el que les dades es van estabilitzar fins el 2019. A partir d'aquest any i fins el 2020, la tendència va ser decreixent. En aquest cas també, la major part de denúncies van estar relacionades amb els derivats del cànnabis i el tràfic de cocaínics.

Partint dels mateixos informes nacionals, Espanya és un dels països europeus més afectats pel tràfic internacional de drogues, sobretot i coincidint amb les substàncies anteriorment esmentades, pel que fa la resina de cànnabis i la cocaïna, degut a la seva posició geogràfica. La resina de

---

⁴⁰ Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2000). *Informe 2000. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [oed-3.pdf \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2001). *Informe 2001. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [oed-4.pdf \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2002). *Informe 2002. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [oed-5.pdf \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2003). *Informe 2003. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [cubierta n 6 \(Page 1\) \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2004). *Informe 2004. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [Informe Observatorio-0 \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2007). *Informe 2007. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [oed-2007.pdf \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2009). *Informe 2009. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [oed-2009 \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2011). *Informe 2011. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [OED 2011-0 \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2015). *Informe 2015. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [Maquetación 1 \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2016). *Informe 2016. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [Maquetación 1 \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2017). *Informe 2017. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [Maquetación 1 \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2018). *Informe 2018. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [Informe 2018. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2019). *Informe 2019. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [Informe 2019. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2020). *Informe 2020. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [INFORME 2020. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España. RESUMEN EJECUTIVO \(sanidad.gob.es\)](#).
Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2021). *Informe 2021. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [INFORME 2021. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España \(sanidad.gob.es\)](#).

⁴¹ Insistir en què les denúncies fan referència a aquelles basades en la Llei Orgànica 1/1992 per tinença i consum de drogues i la Llei Orgànica 4/2015, que deroga l'anterior.

cànnabis arriba a Espanya directament des de Marroc, mentre que la cocaïna entra principalment per mar des de països productors com Colòmbia i Perú. D'aquesta manera, es pot entendre per què les substàncies que han comportant major nombre de denúncies i detencions han estat precisament les cannàbiques i les cocaíniques, ja que aquestes son alhora, les que tenen major entrada i circulació a la península ibèrica. I no només aquestes, també l'herba de cànnabis és una substància que ha incrementat la seva producció a Espanya des del 2009 per tal de satisfer la demanda local i alhora, per a ser transportada a altres països de la Unió Europea.

Pel que fa als decomisos, com ja s'ha dit anteriorment, aquests ens serveixen com a indicadors indirectes de la disponibilitat de drogues en el mercat⁴². Així, d'acord amb l'Informe Nacional de 2019, aquests han patit un augment durant l'última dècada, encara que en el 2017, es va percebre un descens. En aquest sentit, les substàncies més decomissades al nostre país segueixen sent els productes de cànnabis (resina i herba) i en segon lloc, la cocaïna.

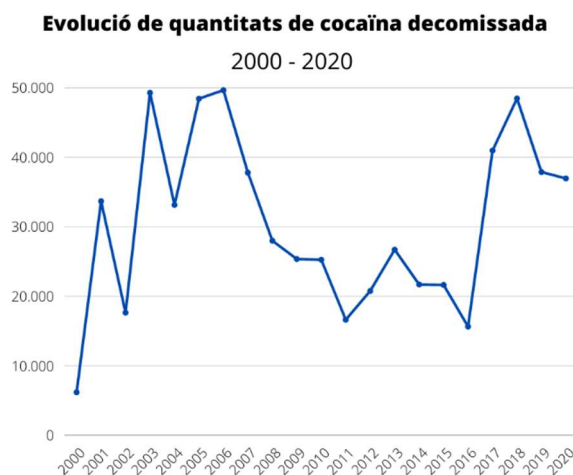
Insistent amb els diferents tipus de drogues o diferents famílies de les mateixes, cal remarcar, que la reforma que va patir el Codi Penal l'any 2010, afectava a aquelles substàncies que causen greu dany a la salut. És a dir, la penalitat que es va modificar a través de la reforma va ser aquella associada al delictes del tràfic de drogues en la modalitat d'aquelles greument perjudicials per a la salut, reduint la pena privativa de llibertat a un límit màxim de 3 a 6 anys. Per contra però, la pena de presó establerta per a la resta de casos (no causants de greu dany a la salut) es va mantenir. Així és que, tenint en compte les substàncies que formen part del grup de greument perjudicials per a la salut pública (cocaïna, heroïna, èxtasi, etc.), la tendència va ser la següent.

En quant a la cocaïna, d'acord amb els diferents Informes anuals sobre Drogues, l'evolució dels decomisos respecte aquesta droga durant el període 2000 a 2020 es va caracteritzar per una irregularitat constant, per un contínuum d'alts i baixos que no van mantenir una estabilitat prolongada en cap moment. Així, mirant la gràfica, tot i les irregularitats que presenta, podríem distingir tres moments. Un d'ells que es situa entre l'any 2000 i el 2006, en el qual es pot deduir certa tendència a l'augment. Tot i que dins d'aquests sis anys hi hagi alguna caiguda de quantitats decomissades, es pot entreveure una tendència incremental, que va augmentant fins el 2006, any en que s'arriba al seu punt àlgic. Una segona etapa és aquella que s'estén entre el 2006 i el 2016, dècada en la que la quantitat de cocaïna decomissada pateix un descens important, que es contraposa a l'augment que s'estava produint fins aquell moment. Finalment, els últims anys, des del 2016 fins al 2020, mostren una altra vegada un augment en les quantitats de cocaïna decomissada.

---

⁴² Tot i així, s'ha de tenir en compte que l'evolució també pot estar afectada per altres factors com ara la major o menor activitat dels serveis de control de l'oferta i la proporció de la droga que es dirigeix al mercat exterior, o bé, el succés de grans decomisos que puguin provocar variacions interanuals importants, tal com afirma l'Informe Espanyol sobre Drogues de l'any 2018.

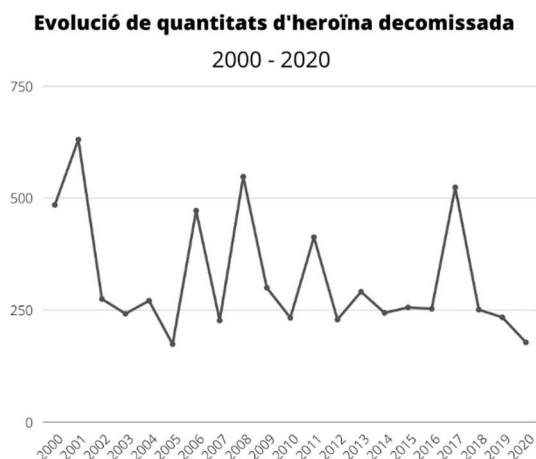
Així doncs, com s'ha dit en un principi, en el cas de la cocaïna, la seva evolució va ser caracteritzada per la inestabilitat i la irregularitat, sense poder determinar un patró o tendència que es prolongués al llarg d'un temps.

Taula 6. Gràfics d'elaboració pròpia. Mostren l'evolució de la quantitat (en kg) de cocaïna decomissada durant el període complet de 2000 – 2020 en base a les dades proporcionades pels diferents Informes espanyols sobre Drogues.

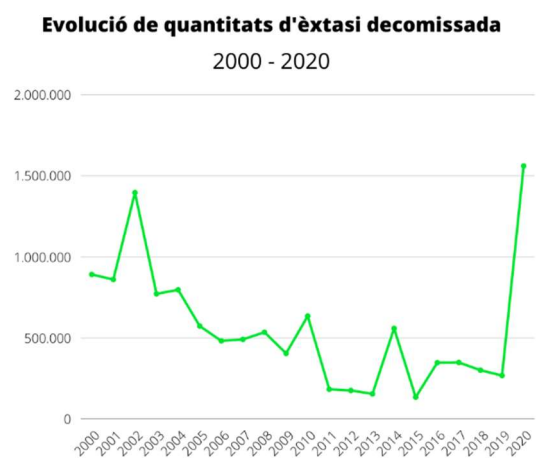
Per altra banda, una altra de les substàncies considerades com a causants de greu dany a la salut és l'heroïna. En aquest sentit, quan observem el gràfic de l'evolució de quantitats d'heroïna decomissada durant el període 2000 – 2020, se'ns mostra una tendència encara més irregular que l'anterior. En aquest cas, encara esdevé més difícil percebre una línia general cap a un increment o descens. Les quantitats d'heroïna decomissada durant aquestes dues dècades van ser més que inestables, de tal manera, que gairebé cada any es percep un canvi respecte de l'anterior. Així, per exemple, el 2001 mostra un pic a l'alça, que de fet reflexa la major quantitat d'heroïna decomissada de tots els anys, mentre que per contra, el 2002 les quantitats cauen en picat. Així successivament fins el 2020, fet que comporta que no es pugui establir un patró conclouent respecte la tendència de tràfic i consum d'aquesta droga.

Taula 7. Gràfics d'elaboració pròpia. Mostren l'evolució de la quantitat (en tonelades) d'heroïna decomissada durant el període complet de 2000 – 2020 en base a les dades proporcionades pels diferents Informes espanyols sobre Drogues.

Finalment, en quant a l'èxtasi (conegut també sota el nom de MDMA) i d'acord amb la gràfica exposada, aquesta substància va patint un descens de les quantitats decomissades des del 2000 fins al 2019, tot i que amb punts d'augment en determinats anys, com és el cas del 2002, 2010 i 2014. Finalment, és el 2020 quan es produeix un canvi amb les dades anteriorment esmentades, el qual trenca amb tota la tendència descendent que caracteritzava aquest període. Així és que, l'any 2020 pateix un fort increment de quantitats decomissades d'èxtasi o MDMA, convertint-se en l'any amb majors quantitats decomissades.

Taula 8. Gràfics d'elaboració pròpia. Mostren l'evolució de la quantitat (en pastilles) d'èxtasi o MDMA decomissada durant el període complet de 2000 – 2020 en base a les dades proporcionades pels Informes espanyols sobre Drogues.

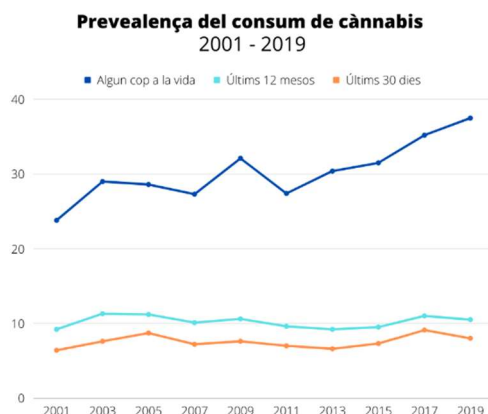
Fins aquí, doncs, s'han tingut en compte totes aquelles dades de l'Observatori Espanyol de Drogues i Addiccions relatives a les denúncies, detencions i decomisos, però i què passa amb el consum? Quina ha estat la prevalença en el consum d'aquestes drogues per part de la població espanyola? Les dades respecte aquesta qüestió les trobem a partir d'unes enquestes a les quals hem fet referència en un inici. Es tracta de l'Enquesta sobre alcohol i altres drogues a Espanya (EDADES)⁴³. Així, és important analitzar també aquestes dades ja que el fet de rebaixar la penalitat del delictes del tràfic de drogues, podria comportar un augment en la circulació de les drogues, i conseqüentment per tant, ens trobaríem davant d'un increment en el consum de les mateixes per part de la població.

Així és que, d'acord amb aquestes enquestes, i coincidint amb els informes anuals espanyols, d'entre totes les drogues il·legals, el consum més extens el van protagonitzar: les substàncies cannàbiques en primer lloc, la cocaïna en segon terme i finalment, l'èxtasi o MDMA en menys proporció. En canvi, les drogues il·legals restants van presentar una prevalença en el consum inferior.

Pel que fa al cànnabis, i situant-nos dins el període "*pre reforma*", des de l'any 2000 fins l'any 2003, el consum d'aquesta substància va anar en augment, fins que arribat a aquest punt el consum es va estabilitzar. No va ser fins el 2007 que el consum de substàncies cannàbiques va presentar certa reducció, seguida però d'un nou augment produït de manera gradual fins el 2009. En quant al segon període, 2011 – 2020, el cànnabis ha seguit posicionant-se com a la droga més estesa amb molta diferència a Espanya. Tan és així, que el seu consum, tot i que es veu estabilitzat en els supòsits de prevalença "*en els últims 12 mesos*" i "*en els últims 30 dies*", si ens fixem en les dades "*algun cop a la vida*", aquest mostra una tendència creixent des del 2013, tocant el 2019 amb el màxim valor al que s'havia arribat fins al moment.

---

⁴³ EDADES son per tant, les inicials que donen nom a l'Enquesta sobre alcohol i altres drogues a Espanya, la qual es du a terme a la població general d'entre els 15 i 64 anys, bianualment, és a dir, cada dos anys, des de 1995. Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas. *La encuesta sobre alcohol y otras drogas en España, EDADES*. Extret de: [Portal Plan Nacional sobre Drogas - Encuestas y estudios \(sanidad.gob.es\)](https://portal.plan-nacional-sobre-drogas.gob.es/encuestas-y-estudios).

Taula 9. Gràfics d'elaboració pròpia. Mostren la prevalença del consum de cànnabis durant el període complet de 2000 – 2020 en base a les dades proporcionades per les estadístiques de prevalença del consum (EDADES)⁴⁴.

En quant a les substàncies que causen greu dany a la salut, i concretament, la cocaïna (segona substància psicoactiva il·legal de major prevalença de consum a Espanya), les estadístiques distingeixen entre cocaïna en pols i cocaïna base⁴⁵. Partint d'aquí doncs, el consum de cocaïna en pols va anar *in crescendo* durant els anys 2001 – 2003 i fins el 2005⁴⁶, any en que aquest consum es va estabilitzar, produint finalment una rebaixa a partir de l'any 2007 i fins l'any 2009. És a dir,

⁴⁴ A partir d'aquesta gràfica i totes les que s'exposen a continuació, s'hi troben tres formes de mesura: qualsevol consum durant la vida de la persona; qualsevol consum durant els últims 12 mesos o any anterior i finalment, qualsevol consum durant els últims 30 dies o mes anterior. La distinció d'aquestes tres mesures es deu a que l'*experiència algun cop a la vida* sempre ens du a xifres elevades i per tant, no recull correctament la situació actual, ja que inclou totes aquelles persones que han provat les drogues, encara que sigui una única vegada. Per altra banda, el *consum recent o consum en els últims 12 mesos* produeix xifres més reduïdes, però reflecteix millor la situació actual. Finalment, el *consum actual o consum en els últims 30 dies* indica un consum periòdic però presentant xifres realment baixes en relació a tota la població. Per la qual cosa, per a poder obtenir informació bàsica i més completa respecte les pautes de consum de drogues és necessari combinar totes les formes de mesura. Informació obtinguda de l'Informe Anual sobre el problema de la drogodependència a la Unió Europea (informació que també serveix quan analitzem la prevalença del consum de drogues en el cas espanyol, ja que a les estadístiques EDADES s'utilitzen les mateixes formes de mesura. Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2002). *Informe Europeo sobre Drogas 2002*. Extret de: [01_2002_0458_copertina_ES \(europa.eu\)](#).

⁴⁵ Segons estadístiques EDADES 2003, la cocaïna pot presentar-se en forma de sal o bé, en forma de base. La primera s'ha denominat cocaïna en pols, coca o perico i la segona, base, basuco o crack. Així, en totes les enquestes EDADES trobem dades del consum de cocaïna distingint la cocaïna en pols i la cocaïna base. Tal com s'exposa a: Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2003). *Encuestas sobre drogas en población general*. Extret de: [Informe Observatorio-0 \(sanidad.gob.es\)](#).

⁴⁶ 2005, any en que Espanya ocupava els primers llocs del ranking mundial de països consumidors de cocaïna, junt amb altres països com Regne Unit, Itàlia i Estats Units. Tanmateix, però, Espanya partia de prevalences de consum més elevades que la resta de països. Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2009). *Consumo, percepciones y opiniones de la población ante las drogas. Encuesta domiciliaria sobre alcohol y droga en España (EDADES), 1995 – 2009*. Extret de: [OED 2011-0 \(sanidad.gob.es\)](#).

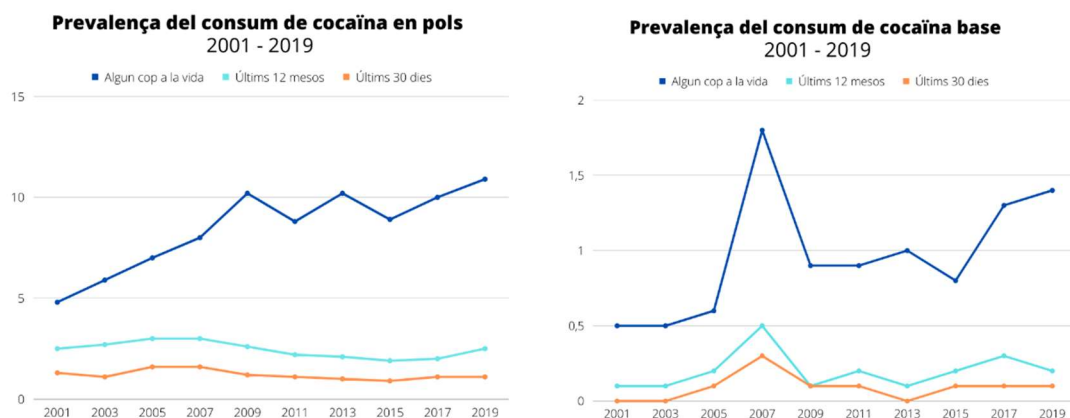
en aquest cas, la cocaïna en pols va ser una substància que al llarg del període “*pre reforma*” va anar en augment de manera gradual fins a arribar als anys 2007 - 2009, moment en que se’n va reduir el seu consum⁴⁷. Per altra banda, la cocaïna base també va seguir una mateixa prevalença en el seu consum, així va anar també en augment fins el 2007, per després reduir-lo en el 2009. A partir de l’any 2011 ja ens trobem en el període “*post reforma*”. Així, ja s’ha produït la reforma del Codi Penal del 2010 i la penalitat associada a les substàncies que causen greu dany a la salut, com és el cas de la cocaïna, ja s’ha vist modificada i reduïda fins a un màxim de 3 a 6 anys de presó. En aquest sentit, si la pena de presó a partir d’aquest any és inferior, d’acord amb l’Escola Clàssica i la Teoria de l’Elecció Racional, el consum d’aquesta modalitat de substàncies hauria de ser major que els anys anteriors i per tant, la circulació de les mateixes també. Però, segons els gràfics, és això el que va passar?

Començant de nou amb l’anàlisi del consum de cocaïna en pols i la seva tendència o prevalença en els anys 2011 – 2020, és a dir, període “*post reforma*”, s’observa que aquesta va ser estable, tirant a decreixent fins l’any 2015 pel cas de les situacions de consum en els “*últims 12 mesos*” i “*últims 30 dies*”, produint-se doncs un efecte contrari al que s’esperaria si apliquem la Teoria de l’Elecció Racional. En canvi, la prevalença en el consum “*algun cop a la vida*” mostra un seguit de puges i baixes en el consum i no és fins el 2015 quan es comença a produir un augment en la tendència. Augment que es prolonga fins el 2019.

En quant a la cocaïna base, si tenim en compte la prevalença del consum “*algun cop a la vida*” succeeix quelcom similar a l’anterior, i és que a partir del 2015 es comença a percebre una tendència a l’alça que es va prorrogant fins el 2019. Per altra banda, en els casos de consum de cocaïna base en els “*últims 12 mesos*” i “*últims 30 dies*” la tendència es mostra paral·lela en ambdós casos. En aquest sentit, a partir del 2010, any de la reforma del Codi Penal, i fins el 2019, es percep estabilitat en el consum d’aquesta substància. Certament, entre els anys 2011 i 2013 es produeix una minoració en la tendència però dos anys després recupera l’estabilitat que va caracteritzar a aquesta dècada.

---

⁴⁷ Moment en que es va iniciar un Programa d’Actuació envers la cocaïna 2007 – 2010, motiu pel qual es dona aquest trencament de la tendència a l’alça que s’estava produint. Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2009). *Consumo, percepciones y opiniones de la población ante las drogas. Encuesta domiciliaria sobre alcohol y drogas en España (EDADES), 1995 – 2009*. Extret de: [OED 2011-0 \(sanidad.gob.es\)](http://oed.2011-0(sanidad.gob.es)).

Taula 10. Gràfics d'elaboració pròpia. Mostren la prevalença del consum de coca en pols i coca base durant el període complert de 2000 – 2020 en base a les dades proporcionades per les estadístiques de prevalença del consum (EDADES).

Tanmateix, una altra substància qualificada per a causar greus perjudicis a la salut, és l'heroïna. Així, d'acord amb les dades de les estadístiques, el consum en els "últims 12 mesos" d'aquesta substància al llarg del període 2000 – 2020, va ser totalment planer i estable, sense produir-se ni la més mínima variació. En el cas del consum d'heroïna en els "últims 30 dies", la tendència també va ser d'estabilitat i regularitat⁴⁸. Per últim, el consum d'aquesta substància "algun cop a la vida" ha vingut marcat en el període 2010 – 2020, per dos moments puntuals d'augment, l'any 2013 i l'any 2019, mentre que la resta ha estat també més aviat estable.

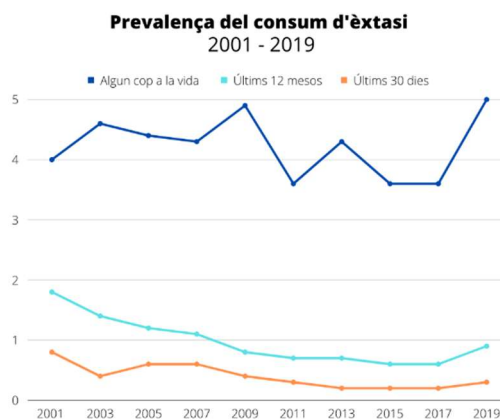
⁴⁸ A la gràfica sembla que es produeixin grans canvis en la prevalença del consum d'heroïna al llarg d'aquestes dues dècades, però realment, si tenim en compte les xifres que ens proporcionen les estadístiques EDADES, estem parlant d'una prevalença del consum en els "últims 30 dies" d'entre 0,0 i 0,1 punts. Així doncs, d'acord amb la gràfica, el que va succeir és que l'any 2001 el consum d'heroïna va ser d'un 0,0 igual que en el cas del 2003, mentre que el 2005 semblaria produir-se un gran canvi però en realitat, va augmentar només fins a 0,1 punt i així successivament al llarg del període complert.

Taula 11. Gràfics d'elaboració pròpia. Mostren la prevalença del consum d'heroïna durant el període complert de 2000 – 2020 en base a les dades proporcionades per les estadístiques de prevalença del consum (EDADES).

L'èxtasi o MDMA, la tercera substància més consumida per la població espanyola, va presentar un descens continu que es va anar prolongant fins el 2009. Així, aquest descens en el consum va seguir durant la dècada següent, des del 2011 i prolongant-se fins el 2017. A partir d'aquest any i fins el 2019 – 2020, el consum d'èxtasi va tornar a patir un petit augment, encara que no de gran diferència vers els anys anteriors.

Malgrat aquestes dades, la prevalença del consum “*algun cop a la vida*” va ser diferent, i és que en aquest cas, es van produir constants ascensos i descensos, sense aconseguir marcar cap patró determinant en el temps, degut possiblement, al fet que aquesta substància és de consum més aviat experimental i no habitual.

Taula 12. Gràfics d'elaboració pròpia. Mostren la prevalença del consum d'èxtasi o MDMA durant el període complert de 2000 – 2020 en base a les dades proporcionades per les estadístiques de prevalença del consum (EDADES).

Per tant, tenint en compte totes aquestes dades respecte la prevalença en el consum de drogues per part de la població espanyola, es podria resumir de la següent manera. L'única substància que ha vist incrementades any rere any les seves xifres de prevalença en el consum de drogues, ha estat el cànnabis, substància no causant de greu dany a la salut. Mentre que, per contra, la resta de substàncies analitzades: cocaïna, heroïna i èxtasi, no han presentat el mateix patró o tendència.

5.2.2. OBSERVATORI EUROPEU DE LA DROGA I LES TOXICOMANIES

“En el context global, Europa és un mercat important per a les drogues, recolzat per la producció local i el tràfic de drogues procedent d'altres regions. Amèrica Llatina, Àsia Occidental i Àfrica del Nord son importants zones d'origen de drogues que entren a Europa i algunes drogues i precursors passen per aquí cap a altres continents. Europa és també una zona de producció de cànnabis i de drogues sintètiques, encara que el cànnabis es produeix majoritàriament per a consum local mentre que algunes de les drogues sintètiques es fabriquen per a exportació a altres parts del món⁴⁹”.

Així, coincidint amb les estadístiques analitzades dels primers anys del període “pre reforma” i les dades aportades pels informes nacionals sobre drogues, els informes anuals⁵⁰ sobre el

---

⁴⁹ Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2010). *Informe Europeo sobre Drogas 2010*. Extret de: [EMCDDA_AR2010_ES_242714.pdf \(europa.eu\)](#).

⁵⁰ Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2000). *Informe Europeo sobre Drogas 2000*. Extret de: [Corrigendum \(europa.eu\)](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2001). *Informe Europeo sobre Drogas 2001*. Extret de: [ar01_es_69625.pdf \(europa.eu\)](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2002). *Informe Europeo sobre Drogas 2002*. Extret de: [01_2002_0458_copertina_ES \(europa.eu\)](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2003). *Informe Europeo sobre Drogas 2003*. Extret de: [ld307972_insideES4 \(europa.eu\)](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2004). *Informe Europeo sobre Drogas 2004*. Extret de: [kg406441ecranES \(europa.eu\)](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2005). *Informe Europeo sobre Drogas 2005*. Extret de: [kg509565InsideES \(europa.eu\)](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2006). *Informe Europeo sobre Drogas 2006*. Extret de: [am609923insideES.indd \(europa.eu\)](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2007). *Informe Europeo sobre Drogas 2007*. Extret de: [kg708409ES_Couv.indd \(europa.eu\)](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2008). *Informe Europeo sobre Drogas 2008*. Extret de: [https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/971/EMCDDA_AR08_es.pdf](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2009). *Informe Europeo sobre Drogas 2009*. Extret de: [https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/970/EMCDDA_AR2009_ES.pdf](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2010). *Informe Europeo sobre Drogas 2010*. Extret de: [EMCDDA_AR2010_ES_242714.pdf \(europa.eu\)](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2011). *Informe Europeo sobre Drogas 2011*. Extret de: [EMCDDA_AR2011_ES.pdf \(europa.eu\)](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2012). *Informe Europeo sobre Drogas 2012*. Extret de: [TDAC12001ESC .pdf \(europa.eu\)](#).
Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2013). *Informe Europeo sobre Drogas 2013*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas \(europa.eu\)](#).

problema de la Drogodependència de la Unió Europea exposen que durant la dècada dels 90 i seguint en els anys 2000 i 2001, a nivell global, el cànnabis va ser la droga més consumida en tota la Unió Europea degut a la fàcil disponibilitat d'aquesta, així com la droga més implicada en els delictes relatius al consum o possessió encara que no tant al tràfic. La segona substància o droga més consumida va ser l'amfetamina i l'èxtasi, seguit finalment per la cocaïna (substància el consum de la qual durant aquests primers anys va anar augmentant, ampliant-se a més grups de població). En aquest sentit, i en quant a la tendència respecte alguns estats membres concrets, Espanya va ser un dels països on el consum va tenir-hi més presència, juntament amb França i Regne Unit. El motiu pel qual Espanya es troba entre els primers països on el consum i el tràfic d'aquestes drogues és major, és degut a la seva situació geogràfica i territorial. Així, és una constant en els informes anuals de la Unió Europea, afirmar que Espanya és la porta d'entrada a Europa del cànnabis, i la segona entrada principal de la cocaïna. En efecte, els informes europeus, reafirmant amb el que també s'ha establert als informes nacionals, determinen que la cocaïna és una substància que prové de Colòmbia, Bolívia i Perú entrant a la península ibèrica per mar. Tanmateix, en quant a les substàncies cannàbiques, el hachís és la que més arriba a Espanya, provinent del Marroc.

Seguint amb l'anàlisi dels anys posteriors, l'Informe Europeu sobre Drogues de 2010 estableix que entre el 2003 i 2008, el nombre d'infraccions declarades de la legislació sobre drogues va augmentar en un 35% aproximadament. Tanmateix, es va produir un increment similar en quant a les infraccions relacionades amb el subministre de drogues. Més enllà d'aquestes dades generals, si tenim en compte els diferents tipus de drogues i substàncies, el cultiu de cànnabis a Europa és una constant estesa i que possiblement, segons els informes europeus "ho estarà cada vegada més". D'aquesta manera, el nombre d'incautacions de cànnabis es va multiplicar entre els anys 2003 i 2008, però, amb una excepció en els anys 2004 i 2005 quan es va reduir notòriament. I no només el nombre d'incautacions, sinó que també, d'acord amb les dades de prevalença del consum de cànnabis en la població europea, Espanya es situa dins el grup de països on el consum

---

Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2014). *Informe Europeo sobre Drogas 2014*. Extret de: [TDAT14001ESN.pdf \(europa.eu\)](#).

Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2015). *Informe Europeo sobre Drogas 2015*. Extret de: [att_239505_ES_TDAT15001ESN.pdf \(europa.eu\)](#).

Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2016). *Informe Europeo sobre Drogas 2016*. Extret de: [TDAT16001ESN.pdf \(europa.eu\)](#).

Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2017). *Informe Europeo sobre Drogas 2017*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas. Tendencias y novedades. 2017 \(europa.eu\)](#).

Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2018). *Informe Europeo sobre Drogas 2018*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas. Tendencias y novedades. 2018 \(europa.eu\)](#).

Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2019). *Informe Europeo sobre Drogas 2019*. Extret de: [Informe europeo sobre drogas 2019 - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](#).

Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2020). *Informe Europeo sobre Drogas 2020*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas \(europa.eu\)](#).

Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2021). *Informe Europeo sobre Drogas 2021*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas: Tendencias y novedades. 2021 \(europa.eu\)](#).

d'aquesta substància és elevada o alta, així com República Txeca, França, Dinamarca i Itàlia. Per contra, països on el consum és més baix son Romania, Malta, Grècia i Xipre.

En canvi, pel que fa a l'èxtasi, substància causant de greu dany a la salut, el nombre d'incautacions es va estabilitzar entre 2003 i 2006, però, reduint-se des d'aquell moment i fins el 2008. El consum d'aquesta substància va seguir una tendència similar a les incautacions i és que, va augmentar de manera general a tota la Unió Europea durant els anys 90 però, després d'aquest fet, es van estabilitzar les dades, inclús descendir moderadament. En aquest cas, països que presenten un consum més baix son Grècia, Malta, Polònia, Xipre, entre d'altres, mentre que països on la prevalença és més alta son República Txeca, Irlanda i Letònia.

En quant a la cocaïna, d'acord amb els informes europeus sobre drogues, aquesta és la droga amb la que més es trafica arreu del món, després de l'herba de cànnabis i la resina de cànnabis. Així, també adquireix el segon lloc quan parlem del seu consum. L'Informe Europeu sobre Drogues de 2010, afirma que el nombre d'incautacions de cocaïna va anar augmentant de manera gradual en els darrers anys però sobretot a partir del 2004 i elevant-se encara més el 2008. Tot i així, independentment de les incautacions realitzades, pel que fa a la quantitat interceptada, aquesta va disminuir degut a les menors quantitats que es transportaven o traficaven a Espanya i Portugal. Malgrat tot, l'informe europeu reconeix el següent: *“el 2008, Espanya va seguir sent el país que va notificar tant la major quantitat de cocaïna incautada com el major nombre d'incautacions de la droga (prop de la meitat del total) a Europa⁵¹”*. I en el mateix sentit segueix dient: *“un petit nombre de països notifiquen nivells de consum de cocaïna per sobre de la mitja europea (Dinamarca, Espanya, Irlanda, Itàlia i Regne Unit). En tots ells, excepte un (Dinamarca), la cocaïna és la droga il·legal consumida amb més freqüència com a estimulants⁵²”*.

L'Informe Europeu sobre Drogues de 2015 reconeix que *“en general, el número d'infraccions notificades relatives a l'oferta de drogues a Europa ha augmentat des de 2006”*.

Per altra banda, el darrer Informe Europeu sobre Drogues de 2021 afirma que entre el 2009 i el 2019, per tant, període que inclou els anys posteriors a la reforma que va patir el Codi Penal espanyol, la tendència respecte les quantitats de droga incautades va ser d'un augment general en totes les drogues⁵³, sent això així, de forma més marcada encara, a partir de mitjans de la dècada de 2010. Tractant-se aquestes dades a nivell global, europeu. Tot i així, el mateix informe reconeix

---

⁵¹ Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2010). *Informe Europeo sobre Drogas 2010*. Extret de: [EMCDDA_AR2010_ES_242714.pdf \(europa.eu\)](https://emcdda.europa.eu/AR2010_ES_242714.pdf).

⁵² Dades sobre la prevalença i pautes de consum obtingudes de: Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2010). *Informe Europeo sobre Drogas 2010*. Extret de: [EMCDDA_AR2010_ES_242714.pdf \(europa.eu\)](https://emcdda.europa.eu/AR2010_ES_242714.pdf).

⁵³ Excepte la resina de cànnabis, segons destaca el mateix Informe Europeu de 2021.

que durant el 2019, any en que va començar la pandèmia, les dades respecte el consum i tràfic de drogues van presentar certs canvis⁵⁴. En aquest sentit, es va observar una reducció en el consum de drogues durant el confinament inicial, sobretot d'aquelles associades a les activitats recreatives, com ara MDMA o èxtasi⁵⁵ però per contra, es va percebre un augment d'aquelles relatives al consum domèstic. Això sí, una vegada es van relaxar les mesures de distanciament social, l'informe afirma que el consum de drogues recreatives va tornar a reprendre el seu ritme anterior a la pandèmia.

En quant a la tendència del darrer any, any 2020, els informes i estadístiques europees van detectar un augment en el consum d'alcohol però també de drogues sintètiques com ara l'àcid lisèrgic o la ketamina. Segons l'Informe Europeu sobre Drogues de 2021, aquest fet *“pot reflectir un augment de la demanda de substàncies que possiblement es percebin més adequades per al consum domèstic⁵⁶”*. Consum que, com fèiem referència anteriorment, va adquirir importància a partir del confinament i la pandèmia.

Pel que fa a la producció i cultiu de drogues, el 2020 va ser un any caracteritzat pel cultiu de cànnabis i producció de drogues sintètiques arreu de la Unió Europea. El que ha succeït però, ha estat una modificació en les rutes del tràfic, introduint les substàncies als diferents països per mar i evitant d'aquesta manera, les fronteres terrestres. Alhora, això ha provocat grans incautacions en els ports europeus. Així mateix, actualment i sobretot en els darrers anys, no només s'ha de tenir present els mercats i rutes físiques, sent aquestes terrestres, aèries o marítimes sinó que hi ha un altre mètode o mitjà que ha adquirit gran i major importància. Es tracta de l'internet, eina cada vegada és més emprada per a la oferta i la demanda de drogues. Així és que els informes de la Unió Europea afirmen que *“internet és un mercat important per a la venda de noves substàncies psicotròpiques als consumidors europeus⁵⁷”*.

Finalment, a mode de resum de tot l'exposat a través dels informes anuals de l'Observatori Europeu de Drogues i Toxicomanies destacar el següent. En primer lloc, les substàncies

---

⁵⁴ Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2021). *Informe Europeo sobre Drogas 2021*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas: Tendencias y novedades. 2021 \(europa.eu\)](#). Aquest informe no només ens mostra dades respecte el tràfic de drogues, la seva oferta i mercat sinó que també, proporciona dades referents a la prevalença del consum de drogues a la Unió Europea.

⁵⁵ Dades que mostren la prevalença en el consum de MDMA o èxtasi, així com tendències i pautes de consum en la població espanyola, obtingudes de: Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2019). *Informe Europeo sobre Drogas 2019*. Extret de: [Informe europeo sobre drogas 2019 - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](#).

⁵⁶ Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2021). *Informe Europeo sobre Drogas 2021*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas: Tendencias y novedades. 2021 \(europa.eu\)](#).

⁵⁷ Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2015). *Informe Europeo sobre Drogas 2015*. Extret de: [att_239505_ES_TDAT15001ESN.pdf \(europa.eu\)](#).

cannàbiques (substàncies que no causen greu dany a la salut) son les substàncies més consumides a arreu d'Europa amb major diferència, seguides per la cocaïna, l'èxtasi o MDMA i les amfetamines⁵⁸. En segon lloc, i pel que fa a Espanya, és la porta d'entrada del cànnabis així com de la cocaïna, a través de les rutes establertes entre Marroc - Espanya (en el cas de les substàncies cannàbiques) i entre Colòmbia, Perú – Espanya (en el cas de les substàncies cocaíniques). Seguidament, durant l'última dècada, el que s'ha detectat a partir dels estudis realitzats per l'Observatori Europeu, és un augment en totes aquelles conductes relacionades amb les drogues. També, recordar el canvi de tendències en relació al consum i tràfic de substàncies que es va produir el 2019, degut a la pandèmia. Provocant així, un traspàs del consum i tràfic de substàncies relatives a l'oci i activitats recreatives al consum i tràfic de substàncies domèstiques (degut al confinament). Finalment, tenir molt present aquestes noves vies de mercat, d'oferta i demanda, les quals han adquirit gran importància en els darrers anys. És a dir, l'internet.

6. CONCLUSIONS

L'objectiu d'aquest treball era poder donar resposta a la següent pregunta: el temps a presó afecta o influeix en la decisió de cometre un delictes? Com ja s'ha exposat en punts anteriors del treball, la idea d'aquest treball no era tant respondre a aquesta pregunta de manera general, sinó enfocar-la d'acord amb una certa tipologia delictiva, relacionada alhora amb alguna de les teories criminològiques etiològiques. Així, el delictes del qual ha partit aquest treball ha estat el delictes previst i penat a l'article 368 CP, delictes del tràfic de drogues i, per altra banda, les teories que hi han donat correspondència han estat l'Escola Clàssica i la Teoria de l'Elecció Racional.

En efecte, l'estudi s'ha centrat en el delictes del tràfic de drogues de l'article 368 CP ja que l'any 2010 el Codi Penal va patir una reforma de gran rellevància en diferents àmbits i matèries. Així, un dels articles més afectats per la reforma del Codi Penal va ser el delictes de tràfic de drogues. A través de la reforma, la penalitat associada a aquest delictes en la modalitat de substàncies que causen greu dany a la salut va veure's modificada, de tal manera que es va passar d'una pena de privació de llibertat de 3 a 9 anys abans de la reforma, a una pena de presó màxima de 3 a 6 anys després de la reforma del 2010, mantenint-se estable, però, aquella relativa a les substàncies que no causen greu dany a la salut.

Aquest fet, ha servit a l'estudi elaborat com a punt de partida i comparació, ja que ha permès establir un període "*pre reforma*" des de l'any 2000 fins al 2010, i un període "*post reforma*"

---

⁵⁸ Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2021). *Informe Europeo sobre Drogas 2021*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas: Tendencias y novedades. 2021 \(europa.eu\)](https://www.eurodrugobservatory.eu/en/informe-europeo-sobre-drogas-tendencias-y-novedades-2021). En relació a les dades de prevalença del consum de drogues a la Unió Europea.

des de l'any 2011 al 2020. Per tant, el que s'ha realitzat en aquest treball de final de grau, ha estat un estudi dels diferents informes i anuaris estadístics, tan nacionals com europeus per tal d'obtenir dades respecte xifres, nombres de detencions, denúncies, decomisos de drogues, etc. Totes aquestes, dades indicadores directes i indirectes del consum, tràfic i activitats relacionades amb les drogues. Tanmateix, el que es pretenia era, tenint en compte la reforma del Codi Penal del 2010, fer un estudi del que succeïa abans de la reforma en comparació amb la tendència posterior a la mateixa, comparant les xifres i dades obtingudes entre les dues dècades i observant, per tant, si realment el temps de presó que es preveu per a cometre un delictes (en aquest cas, el tràfic de drogues) afecta quan es pren la decisió de cometre'l i, conseqüentment, produeix un efecte dissuasori en la resta de la població, o si per contra, el fet de rebaixar o incrementar una pena no causa grans impactes o canvis en la tendència delictiva. En aquest sentit doncs, tal com s'ha dit en un inici, es volia donar una resposta clara i concloent a la pregunta presentada, així com poder afirmar o rebutjar les hipòtesis plantejades: *“a major temps a presó, menys comissió del delictes del tràfic de drogues”* o bé, el que és el mateix però a la inversa, *“a menor temps a presó, més comissió del delictes del tràfic de drogues”*.

Així doncs, tal com es pot percebre de totes les dades recopilades a partir dels Anuaris Estadístics del Ministeri de l'Interior i dels Informes Europeus i Espanyols sobre Drogues, Addiccions i Toxicomanies, no s'ha establert o no s'ha pogut establir una tendència general o prolongada en el temps que ens permeti afirmar o negar la hipòtesi que plantejàvem.

Començant amb la informació aportada per l'Observatori Europeu, es podria afirmar que d'acord amb aquest, s'ha produït un augment constant en el consum i/o tràfic de drogues. En efecte, a través dels seus informes anuals se n'extreu que hi ha hagut un increment en els darrers anys o última dècada, concretament des del 2009 fins al 2019, any en que va començar la pandèmia i totes les tendències que s'estaven donant fins al moment van patir un canvi. Canvi que va suposar un augment en el consum de substàncies domèstiques i alhora, un descens en el consum de substàncies relatives a activitats recreatives. Tanmateix, aquest augment produït entre el 2009 i 2019 no venia de nou, sinó que ja tenia precedents i és que entre els anys 2003 i 2008, els informes anuals corresponents ja van detectar que el nombre d'infraccions declarades en la legislació sobre drogues, així com en les infraccions relacionades amb el subministrament de les mateixes, havien augmentat respecte els anys anteriors. Augment que, efectivament, es va produir en les substàncies cannàbiques i les cocaíniques però no en d'altres substàncies causants de greu dany a la salut, com és el cas de l'èxtasi. En aquest sentit, i tal com ja s'ha destacat en un punt anterior del treball, l'Observatori Europeu va afirmar que, per exemple, *“Espanya va seguir sent el país*

que va notificar tant la major quantitat de cocaïna incautada com el major nombre d'incautacions de la droga (prop de la meitat del total) a Europa⁵⁹”.

Malgrat tot, si ens acotem a l'àmbit nacional i ens centrem en la informació obtinguda a partir dels Anuaris Estadístics del Ministeri de l'Interior i els informes espanyols sobre drogues, aquest augment no és tan clar o perceptible. Doncs, si ens fixem únicament amb les dades oficials, aquestes no ens permeten arribar a una conclusió que afirmi o rebutgi la hipòtesi de manera absoluta. És a dir, les dades que se n'obtenen no són suficientment clares com per afirmar o negar que el temps de presó previst pel delictes del tràfic de drogues causi cert impacte a l'hora de prendre la decisió. D'aquesta manera, a través de les gràfiques elaborades, és cert que el nombre de detencions i denúncies durant el període 2011 – 2020 es mostra per sobre del nombre de les mateixes en la dècada anterior, és a dir, del 2000 – 2010 però, afirmar que això és degut única i exclusivament a la reforma del Codi Penal i a la modificació de la penalitat associada pel delictes del tràfic de drogues seria arriscar-se massa i proporcionar unes conclusions no rigoroses. Tot i així, aquestes xifres que s'observen en el període “*post reforma*” tampoc són estables o regulars al llarg del temps, sinó més aviat, succeeix el contrari. Per exemple, en quant al nombre de detencions, el 2012 es va produir un augment però seguit d'un descens en els tres anys posteriors, així com un nou increment en el 2016, de nou seguit per un descens en el 2017 i arribant al 2019 amb un altre pic a l'alça, estabilitzant-se en el 2020. En quant a les denúncies, del 2000 al 2009, s'observa un augment regular i constant. Arribats a aquest punt, el 2010 presenta una reducció de les denúncies interposades, seguit d'un altre augment en el 2011 i estabilitzant-se les dades a partir d'aquest any i fins el 2020, any en que el nombre de denúncies torna a patir una reducció.

Així, aquesta inestabilitat o irregularitat encara es veu més marcada o reafirmada quan s'analitzen només les substàncies que causen greu dany a la salut, és a dir, aquelles a les que es va modificar la seva penalitat associada. En aquest treball s'han analitzat com a substàncies greument perjudicials, la cocaïna, l'heroïna i l'èxtasi. Així doncs, si tenim en compte, segons dades dels informes nacionals de l'Observatori espanyol i per tant, dades extraoficials, aquestes substàncies presenten una irregularitat absoluta, a partir de la qual no podem extreure'n cap conclusió. En aquest sentit, s'ha pogut veure amb els gràfics exposats que les quantitats decomissades d'aquestes substàncies han variat any rere any, sense mantenir cap tipus d'estabilitat en cap moment. El mateix succeeix quan les dades que tenim en compte són aquelles referents a la prevalença en el consum d'aquesta modalitat de drogues. Així, per exemple, el consum de cocaïna en pols durant els anys “*post reforma*” va ser decreixent fins el 2015, patint un augment a partir del 2017, el qual es va estabilitzar i mantenir fins el 2019 – 2020. En canvi, el consum de cocaïna base i també, el de l'heroïna es va mantenir estable i regular durant tota la dècada. Finalment,

---

⁵⁹ Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2010). *Informe Europeo sobre Drogas 2010*. Extret de: [EMCDDA_AR2010_ES_242714.pdf \(europa.eu\)](https://www.emcdda.europa.eu/system/uploads/attachment_data/file/114444/EMCDDA_AR2010_ES_242714.pdf)

l'èxtasi o MDMA va presentar una tendència en el consum descendent des del 2011 i fins el 2017, moment en el que es va protagonitzar un canvi en la prevalença, augmentant-ne lleugerament el consum fins el 2019, moment en que va tornar a descendir degut possiblement, a la pandèmia i a aquella reducció en el consum de substàncies relacionades a l'oci i a activitats recreatives que va comportar el confinament domiciliari. Tot i així, aquest increment produït fins el 2019, no va provocar grans diferències vers els anys anteriors.

Per tant, tot i que a nivell europeu sí que podríem afirmar un augment que s'ha estès al llarg dels últims anys, no podem fer el mateix a nivell espanyol. En el cas del nostre país, no s'observa una tendència clara que ens permeti determinar un augment prolongat pel que fa al consum i/o tràfic de drogues. Així és que, encara que les xifres de detencions i denúncies del període "*post reforma*" es mostrin per sobre dels nombres o xifres obtingudes en el període "*pre reforma*", considero que l'augment produït al llarg d'aquests anys no és conseqüència de la reforma del Codi Penal en la que es rebaixa la penalitat associada al delicte del tràfic de drogues en la modalitat de substàncies que causen greu dany a la salut, dades que encara es veuen menys clares si analitzem aquestes substàncies perjudicials per a la salut cas a cas. Com s'ha vist, ni pel que fa a l'heroïna, ni la cocaïna ni l'èxtasi, en cap cas es produeix una tendència generalitzable, sinó tot el contrari, el que s'observa és una variació any rere any que no pot arribar a relacionar-se o correspondre's amb cap factor, com és el temps a presó previst.

D'acord amb tot això doncs, no puc afirmar ni rebutjar les hipòtesis prèviament exposades. És a dir, no puc afirmar o rebutjar que el temps a presó previst en el delicte del tràfic de drogues causi un impacte o influència a l'hora de prendre la decisió de dur a terme aquest delicte.

Tanmateix, les dades relatives a la prevalença del consum de drogues il·legals, tampoc em permeten posicionar-me de manera absoluta. Així, no puc afirmar que penes privatives de llibertat més elevades provoquin un efecte dissuassori en la població, ja que si això fos així, quan aquestes penes es van veure rebaixades amb la reforma del Codi Penal del 2010, el consum i per tant, la circulació de les drogues il·legals hauria d'haver augmentat de manera exponencial o almenys, de manera rellevant. Fet que no ha succeït, ja que tal com s'ha exposat anteriorment, tant les dades relatives a quantitats de droga decomissada com aquelles referents al consum, mostren tendències inestables que no s'allarguen en el temps. És a dir, no s'observa un patró clar en augment respecte la prevalença del consum d'aquestes drogues. És més, l'únic cas en que totes les dades apunten a un augment clar i constant del consum, és en les substàncies cannàbiques: "*el cànnabis segueix sent la droga més estesa amb molta diferència a Espanya. El seu consum mostra una tendència creixent des del 2013, arribant al 2019 amb el màxim valor fins al moment*⁶⁰". "*El cànnabis és*

---

⁶⁰ Obtenint aquesta informació a partir de les dades referents a la prevalença en el consum de drogues il·legals que aporten els informes espanyols de l'Observatori Espanyol de Drogues i Addiccions, a través de les enquestes EDADES.

la droga més consumida, i la seva prevalença és aproximadament cinc vegades superior a la d'altres substàncies". "El cànnabis és la droga il·legal més consumida en tots els grups d'edat". "En la majoria dels països, els resultats d'enquestes recents revelen que el consum de cànnabis durant l'últim any es manté estable o va en augment entre els adults joves⁶¹".

Breu apunt final. A través d'aquest anàlisi i estudi, el que esperava era poder doncs, precisament, afirmar o rebutjar de manera terminant i definitiva les meves hipòtesis per tal de poder donar resposta a la pregunta plantejada en el treball. És a dir, el meu objectiu era poder respondre si el temps de presó previst per a cometre un delictes influïa en les decisions de les persones de dur a terme el mateix i si aquest produïa un efecte dissuassori per a la resta de la població, d'acord amb l'Escola Clàssica i la Teoria de l'Elecció Racional. Per tal de poder afirmar aquesta hipòtesi, el que hauria d'haver succeït, per exemple, és que les dades relatives al consum i aquelles associades a les detencions, denúncies i decomisos de substàncies causants de greu dany a la salut, haurien d'haver patit un augment o increment gradual o si més no, un augment que es prolongués en el temps. Per contra, les úniques substàncies que han patit aquest augment prolongat en el temps han estat les cannàbiques, sent aquestes, substàncies que no causen greu dany a la salut, per tant, substàncies a les quals la penalitat associada no es va modificar a través de la reforma del Codi Penal de 2010.

Malgrat tot, l'únic que puc afirmar és que, quan observem a nivell general, europeu o global les tendències o pautes de consum i tràfic, aquestes sí que mostren cert augment en el temps, però realment, quan ens endinsem en l'estudi i anàlisi concret del que succeeix en el nostre país, tota aquesta informació es veu desdibuixada, marcada per un constant d'alts i baixos, increments i reduccions, ascensos i descensos que el que han demostrat és una inestabilitat i irregularitat en totes aquestes conductes. Conductes que alhora, es poden veure afectades per molts altres factors o elements externs, com és el cas de la pandèmia del 2019. Així és que, no puc atribuir els augments i disminucions del delictes del tràfic de drogues al fet de modificar la penalitat associada a aquest delictes a través de la reforma del Codi Penal del 2010. Però, pot haver-hi influït? Doncs, potser sí que la reforma pot haver influït en algun aspecte però no per sobre de qualsevol altre. Vull dir, la reforma del Codi Penal la podem entendre doncs, com un element més a tenir en compte quan analitzem aquestes dades (igual que s'ha fet referència a la crisi del 2008 o bé, a la pandèmia Covid-19), però no com a l'únic fet o com a fet desenvolupador d'una tendència general a l'augment o a la disminució del delictes del tràfic de drogues.

---

⁶¹ Obtenint aquesta informació a partir de les dades referents a la prevalença en el consum de drogues il·legals que aporten els informes europeus de l'Observatori Europeu de Drogues i Toxicomanies.

7. BIBLIOGRAFIA

LLIBRES

- Beccaria, C. (2015). *Tratado de los delitos y de las penas*. Madrid: Editorial Committee. Universidad Carlos III de Madrid. Extret de: [Tratado de los delitos y de las penas \(uc3m.es\)](http://uc3m.es).
- Cid Moliné, J. y Larrauri Pijoan, E. (2001). *Teorías Criminológicas* (1ª Ed.). Barcelona: Editorial Bosch.
- Lozano, C. (2007). *Tratado de Política Criminal*. Barcelona: Bosch Editor
- Manzanos Bilbao, C. (1991). *Cárcel y marginación social. Contribución crítica e investigación aplicada a la sociedad vasca*. Donostia, Tercera Prensa – Hirugarren Prentsa, S.A.

ARTICLES ELECTRÒNICS

- Abreu, J. L. (2014). El método de la investigación Research Method. *Daena: International Journal of Good Conscience*, 9(3), 195-204. Extret de: [A17.9\(3\)195-204.pdf \(spentamexico.org\)](http://spentamexico.org)
- Ambos, K., Malarino E. i Fuchs, M.C. (2017). *Drogas ilícitas y narcotráfico. Nuevos desarrollos en América Latina*. Bogotá, Colombia: Konrad – Adenauer – Stiftung e.V. Extret de: [Anexo_2.pdf \(viva.org.co\)](http://viva.org.co)
- Casullo, F. M., & Caro, P. (2017). *¿Qué es la cifra negra?*. Ciclo de Encuentros de Divulgación Matecharlas. Extret de: [Cifra Negra.pdf \(unrn.edu.ar\)](http://unrn.edu.ar).

- Cerezo Domínguez, A.I. i Arenas García, L. (2016). Estudio longitudinal del tráfico de drogas y de su impacto en la delincuencia. *Revista para el análisis del derecho, InDret 1/2016*. Extret de: [305708-Text de l'article-429916-1-10-20160225.pdf](#).

- Cerezo Mir, J. (2002). Los delitos de peligro abstracto en el ámbito del derecho penal del riesgo. *Revista de derecho penal y criminología*. 2ª Época, nº 10, 47-72. Extret de: [03cere47 \(uned.es\)](#).

- González Sánchez, I. (2018). *Guía para la elaboración de trabajos de investigación en Criminología*. Programa innovació docente i de millora de la qualitat de docencia de la Facultat de Dret.. Extret de: [Guia-trabajo-investigacion-criminologia.pdf \(udg.edu\)](#).

- Schur, Edwin M. (1965). *Crimes without victims: deviant behavior and public policy: abortion, homosexuality, drug addiction*. New Jersey: Englewood Cliffs i Prentice-Hall. Extret de: Leflaive, G. (2010). Miseria y exclusión, dependència y explotación: los yonquis de los años 2000. *Cuicuilco, nº 49*. Extret de: [Redalyc.Miseria y exclusión, dependencia y explotación: los yonquis de los años 2000 \(scielo.org.mx\)](#).

- Soto Urpina, C. (2015). La prevención situacional: bases teóricas de fundamento criminológico. *Iter Criminis. Criminología y criminalística*. Nº 15. Extret de: [\(31\) LA PREVENCIÓN SITUACIONAL: BASES TEÓRICAS DE FUNDAMENTO CRIMINOLÓGICO | Carles Soto - Academia.edu](#)

PÀGINES WEB

- Fernández, T. i Tamaro, E. (s.d.). *Biografía de Cesare Beccaria*. Biografías y Vidas. La enciclopedia biográfica en línea. Barcelona, España, 2004. Extret de: <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/b/beccaria.htm>

- Fernández, T. i Tamaro, E. (s.d.). *Biografía de Jeremy Bentham*. Biografías y Vidas. La enciclopedia biográfica en línea. Barcelona, España, 2004. Extret de: <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/b/bentham.htm>

- Fernández, T. i Tamaro, E. (s.d.). *Biografía de Ludwig Feuerbach*. Biografías y Vidas. La enciclopedia biográfica en línea. Barcelona, España, 2004. Extret de: <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/f/feuerbach.htm>

- Ministerio del Interior (2013). *Anuarios y Estadísticas*. Gobierno de España. Extret de: [Anuario Estadístico de 2020 - Ministerio del Interior](#)

- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (OEDA). *Plan Nacional sobre Drogas*. Extret de: [Portal Plan Nacional sobre Drogas - Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones \(OEDA\) \(sanidad.gob.es\)](#)

- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (OEDT). Extret de: [EMCDDA \(europa.eu\)](#)

- Oficina de las Naciones Unidas contra la Droga y el Delito (UNODC). *Covid-19 y drogas: de la producción y el tráfico al consumo*. Extret de: [COVID-19 y drogas: de la producción y el tráfico al consumo \(unodc.org\)](#)

- Ramajo, J. (3 de maig del 2013). *La crisis también agrava el consumo, el trafico y las incautaciones de drogas en Andalucía*. El Diario.es Extret de: [La crisis también agrava el consumo, el tráfico y las incautaciones de drogas en Andalucía \(eldiario.es\)](#)

LEGISLACIÓ

- Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 24 de noviembre de 1995, nº 281.

- Ley Orgánica 5/2010, de 22 de junio, por la que se modifica la Ley Orgánica de 1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 23 de junio de 2010, nº 152.
- Ley Orgánica 1/1992, de 21 de febrero, sobre Protección de la Seguridad Ciudadana. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 22 de febrero de 1992, nº 46.
- Ley Orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de Protección de la Seguridad Ciudadana. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 31 de marzo de 2015, nº 77.

CIRCULARS

- Fiscalía General de l'Estat. *Circular sobre la reforma del Codi Penal efectuada per la Llei Orgànica 5/2010, de 22 de juny, en relació amb els delictes de tràfic de drogues i de precursors*. Madrid, 11 d'octubre del 2011, Circular nº 3/2011.

ANUARIS I INFORMES

Ministeri de l'Interior

- Ministerio del Interior (2000). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2000*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2000 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2001). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2001*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2001 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2002). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2002*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2002 - Ministerio del Interior](#).

- Ministerio del Interior (2003). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2003*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2003 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2004). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2004*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2004 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2005). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2005*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2005 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2006). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2006*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2006 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2007). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2007*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2007 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2008). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2008*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2008 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2009). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2009*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2009 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2010). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2010*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2010 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2011). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2011*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2011 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2012). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2012*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2012 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2013). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2013*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2013 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2014). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2014*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2014 - Ministerio del Interior](#).

- Ministerio del Interior (2015). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2015*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2015 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2016). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2016*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2016 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2017). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2017*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2017 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2018). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2018*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2018 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2019). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2019*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2019 - Ministerio del Interior](#).
- Ministerio del Interior (2020). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2020*. Extret de: [Anuario Estadístico de 2020 - Ministerio del Interior](#).

Observatori Espanyol de Drogues i Addiccions

- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2000). *Informe 2000. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [oed-3.pdf \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2001). *Informe 2001. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [oed-4.pdf \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2002). *Informe 2002. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [oed-5.pdf \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2003). *Informe 2003. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [cubierta n 6 \(Page 1\) \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2004). *Informe 2004. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [Informe Observatorio-0 \(sanidad.gob.es\)](#).

- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2007). *Informe 2007. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [oed-2007.pdf \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2009). *Informe 2009. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [oed-2009 \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2011). *Informe 2011. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [OED 2011-0 \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2015). *Informe 2015. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [Maquetación 1 \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2016). *Informe 2016. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [Maquetación 1 \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2017). *Informe 2017. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [Maquetación 1 \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2018). *Informe 2018. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [Informe 2018. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2019). *Informe 2019. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [Informe 2019. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2020). *Informe 2020. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [INFORME 2020. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España. RESUMEN EJECUTIVO \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones (2021). *Informe 2021. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España*. Extret de: [INFORME 2021. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España \(sanidad.gob.es\)](#).

Observatori Europeu de Drogues i Toxicomanies

- Observatori Europeu de las Drogas y las Toxicomanías (2000). *Informe Europeo sobre Drogas 2000*. Extret de: [Corrigendum \(europa.eu\)](#).
- Observatori Europeu de las Drogas y las Toxicomanías (2001). *Informe Europeo sobre Drogas 2001*. Extret de: [ar01_es_69625.pdf \(europa.eu\)](#).
- Observatori Europeu de las Drogas y las Toxicomanías (2002). *Informe Europeo sobre Drogas 2002*. Extret de: [01_2002_0458_copertina_ES \(europa.eu\)](#).
- Observatori Europeu de las Drogas y las Toxicomanías (2003). *Informe Europeo sobre Drogas 2003*. Extret de: [ld307972_insideES4 \(europa.eu\)](#).
- Observatori Europeu de las Drogas y las Toxicomanías (2004). *Informe Europeo sobre Drogas 2004*. Extret de: [kg406441ecranES \(europa.eu\)](#).
- Observatori Europeu de las Drogas y las Toxicomanías (2005). *Informe Europeo sobre Drogas 2005*. Extret de: [kg509565InsideES \(europa.eu\)](#).
- Observatori Europeu de las Drogas y las Toxicomanías (2006). *Informe Europeo sobre Drogas 2006*. Extret de: [am609923insideES.indd \(europa.eu\)](#).
- Observatori Europeu de las Drogas y las Toxicomanías (2007). *Informe Europeo sobre Drogas 2007*. Extret de: [kg708409ES_Couv.indd \(europa.eu\)](#).
- Observatori Europeu de las Drogas y las Toxicomanías (2008). *Informe Europeo sobre Drogas 2008*. Extret de: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/971/EMCDDA_AR08_es.pdf.
- Observatori Europeu de las Drogas y las Toxicomanías (2009). *Informe Europeo sobre Drogas 2009*. Extret de: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/970/EMCDDA_AR2009_ES.pdf.

- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2010). *Informe Europeo sobre Drogas 2010*. Extret de: [EMCDDA_AR2010_ES_242714.pdf \(europa.eu\)](#).
- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2011). *Informe Europeo sobre Drogas 2011*. Extret de: [EMCDDA_AR2011_ES.pdf \(europa.eu\)](#).
- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2012). *Informe Europeo sobre Drogas 2012*. Extret de: [TDAC12001ESC_.pdf \(europa.eu\)](#).
- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2013). *Informe Europeo sobre Drogas 2013*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas \(europa.eu\)](#).
- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2014). *Informe Europeo sobre Drogas 2014*. Extret de: [TDAT14001ESN.pdf \(europa.eu\)](#).
- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2015). *Informe Europeo sobre Drogas 2015*. Extret de: [att_239505_ES_TDAT15001ESN.pdf \(europa.eu\)](#).
- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2016). *Informe Europeo sobre Drogas 2016*. Extret de: [TDAT16001ESN.pdf \(europa.eu\)](#).
- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2017). *Informe Europeo sobre Drogas 2017*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas. Tendencias y novedades. 2017 \(europa.eu\)](#).
- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2018). *Informe Europeo sobre Drogas 2018*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas. Tendencias y novedades. 2018 \(europa.eu\)](#).
- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2019). *Informe Europeo sobre Drogas 2019*. Extret de: [Informe europeo sobre drogas 2019 - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](#).
- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2020). *Informe Europeo sobre Drogas 2020*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas \(europa.eu\)](#).

- Observatorio Europeo de las Drogas y las Toxicomanías (2021). *Informe Europeo sobre Drogas 2021*. Extret de: [Informe Europeo sobre Drogas: Tendencias y novedades. 2021 \(europa.eu\)](#).

ENQUESTES

Enquesta sobre Alcohol i altres drogues a Espanya (EDADES)

- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2001). *Encuestas domiciliarias sobre consumo de drogas, 1995 – 2001*. Extret de: [cubierta n 6 \(Page 1\) \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2003). *Encuestas sobre drogas en población general*. Extret de: [Informe Observatorio-0 \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2005). *Encuesta domiciliaria sobre alcohol y drogas en España (EDADES), 1995 – 2005*. Extret de: [Consumo, percepciones y opiniones de la población ante las drogas \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2007). *Encuesta domiciliaria sobre alcohol y drogas en España (EDADES), 1995 – 2007*. Extret de: [Domiciliaria2007.pdf \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2009). *Consumo, percepciones y opiniones de la población ante las drogas. Encuesta domiciliaria sobre alcohol y drogas en España (EDADES), 1995 – 2009*. Extret de: [OED 2011-0 \(sanidad.gob.es\)](#)
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2011). *Encuesta sobre alcohol y drogas en España (EDADES), 1995 – 2011*. Extret de: [OED 2011-0 \(sanidad.gob.es\)](#).

- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2013). *Consumo, percepciones y opiniones ante las drogas. Encuesta sobre alcohol y drogas en España (EDADES), 1995 – 2013*. Extret de: [Maquetación 1 \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2015). *Encuesta sobre alcohol y drogas en España (EDADES), 1995 – 2015*. Extret de: [Maquetación 1 \(sanidad.gob.es\)](#)
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2017). *Informe 2019. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España. Encuesta sobre alcohol y drogas en España (EDADES), 1995 – 2017*. Extret de: [Encuesta sobre alcohol y drogas en España \(EDADES\), 1995-2017 \(sanidad.gob.es\)](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Plan Nacional sobre Drogas (2019). *Informe 2021. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España. Encuesta sobre alcohol y drogas en España (EDADES), 1995 – 2019/2020*. Extret de: [INFORME 2021 Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España. Encuesta sobre alcohol y drogas en España \(EDADES\), 1995-2019/2020 \(sanidad.gob.es\)](#).